БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 109 (5001) Среда Майн 29 1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Байгаалиин сабшалангуудые, тариһан үбһэ ногоонуудые саг доронь хуряажа ба сабшалангаа һайжаруулжа үндэр шанартай үбһэ суглуулгые ехэхэнээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха.

(Табанжэлэй түсэб тухай хуулиһаа).

Үбһэ хуряалгада эрхимээр бэлэдхэхэ

„Сабшалан ба таримал ногоонуудые саг соонь хуряажа ба сабшалангай газарые һайжаруулжа, үндэр шанартай үбһэ ногоо нилээд ехээр суглуулжа абаха",—гэжэ дүрбэдэхи Сталинска табанжэлэй хуули соо хэлэгдэнэ. Энэ тон шухала асуудал мүн. Тэрэ болбол мүнөө манай эндэхи бүхы колхоз, совхоз, МТС-үүд ба бүхы партийна, советскэ организацинуудай бэелүүлхэ хүдэлмэриин нэгэн шухала хубинь болоно.

Тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын түлөө үргэнөөр дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн болбол энэ зорилгые һайнаар шиидхэхэ хэрэгтэ ехэхэн түлхисэ боложо үгэхэнь лабтай.

Энэ жэлдэ манай республикын колхозууд 500 мянган гектар газар дээрэһээ үбһэ ногоо сабшажа абаха байна. Адуу малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл суглуулха бүхы арга-нүхэсэлнүүд бии гээшэ. Хэдэн олон колхозууд сабшалангай газарые һайжаруулхын түлөө бага бэшэ хүдэлмэри хээд байна. Гэбэшье элбэг дэлбэг үбһэтэй болохын тулада ганса энэ хүдэлмэри ябуулаад һанаагаа амаршажа болохогүй. Һайнаар ургаһан үбһэ ногоое хаһа саг соонь гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абаха гээшэ тон шухала.

Тиимэ дээрэһээ үбһэ хуряалгада бэлэдхэлые үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй. Тэрэ ехэ кампани болтор үбһэ сабшаха бүхы машинануудаа, бүхы тармуурнууд болон бусад зэмсэгүүдые һайн шанартайгаар түхеэрэхэ ёһотойбди. Республикын колхозуудта 4.000 шахуу сенокосилканууд, 3.500 морин тармуурнууд бии юм. Теэд эдэ нэтэ машинанууд ехэ муугаар адагалагдажа ба хуряалгада бэлэдхэгдэжэ байна. Зарим колхозууд машина зэр зэмсэгүүд тухай хуряалгын хамар дороо ерээд байхада хэлсэдэг зантай. Сэлэнгын аймагай Загастайн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой хуряалгын машинанууд хашаан соогуур жэбэржэ бутаржа хэбтэнэ. Иимэ зэн буса ябадал энэ аймагай ондоошье колхозуудаар үзэгдэнэ.

Гэхэ зуура үнэтэ саг үнгэржэл байна. Хуряалгада бэлэдхэлэй улам бүри ойртожо байхада бидэнэр үдэр бүхэниие ашагтайгаар хэрэглэжэ, хэрэгтэй бүхы машина зэмсэгүүдээ бултыень бэлэн болгохо ёһотойбди.

Һүүлэй үедэ зарим хэдэн аймагууд үбһэ хуряалгада бэлэдхэлээ нэгэ-бага һайжаруулһан байна. Гэбэшье энэ хүдэлмэриие улам эршэтэй, улам эмхитэй болгохо шухала. Хэрбээ Курумканай, Баргажанай аймагууд хуряалгада хэрэгтэй машина зэмсэгүүдэйнгээ ... процентые бэлэн болгоод байхадаа, республикын олонхи аймагууд обор нобшоор хуряалгада бэлэдхэжэ байна. Заиграйн аймагта оройдоо 12 сенокосилка—бэлэн болонхой. Аймагайнь 24 колхозуудай зүбхэн лэ 6-нь хуряалгын машина зэмсэгүүдые заһажа эхилээ. Мухаршэбэрэй аймагта энээнһээшье доро байдал үзэгдэнэ.

Яруунын, Ториин, Закаменай аймагуудай гүйсэдкомууд, газарай таһагууд болбол аймагайнгаа колхозуудай машина зэмсэгүүдээ хараар заһажа байһаниие мэдэгүй һуужа байха юм. Хориин, Хэжэнгын ба Ториин аймагуудай колхозууд сельхозснабай аймагуудай складуудһаа запасай частьнуудые мүнөө болтор абажа эхилээгүй байһаар.

Иимэ нобшоор хүдэлмэрилжэ саашадаа ябабашье болохогүй. Аймагай организацинууд, колхозууд, совхозууд хадаа сенокосилканууд, морин тармуурнуудые һэльбжэ заһаха, силос дараха нүхэнүүдые малтаха, зэр зэмсэгүүдые түхеэрэхэ талаар үргэн ехэ кампаниие энэ гэһээр дэлгэрүүлхэ ёһотой. Эдэ бүхы хүдэлмэри болбол үбһэ хуряалгын эхилхэһээ нилээд урда тээ дүүргэгдэхэ болоно. Тиин үбһэ хуряаха саг июлиин эхин багта ерэдэг гээшэ.

Энэ яаралтай ба шухала ажалые бүхы хүсөөрөө хэжэ орообгүй һаа, бэелүүлжэ шадахагүй байнабди. Гэрэнэй тулада колхозой бүхы дархашуулые ба бусад хүнүүдые томилжо, заһабариин хүдэлмэриие жэшээтээр ябуулхын түлөө, машина, зэр зэмсэгээ хүсэд бэлэн болгохын хойноһоо колхозой правлени болбол үдэр бүриин шалгалта хэжэ байха уялгатай. Заһабарида хэрэгтэй бүхы запасай частьнуудые энэ гэһээр оложо абаха, мүн хажуур, алха, дүшэ, бүлюу, аса тармуур ба бусад зүйлнүүдые эртээнһээ бэлэдхэхэ хэрэгтэй.

Машина зэмсэгээ бэлэн болгохын хажуугаар тэдэниие ашагтай һайнаар хэрэглэжэ шадаха хүнүүд хэрэгтэй байна. Тиимэ дээрэһээ машинистнууд, хажууршадые эртээнһээ бэлэдхэхэ гээшэ шухала. Урдань сенокосилка дээрэ хүдэлмэрилдэг гү, али шэнээр томилогдоһон хүнүүд богони болзоротой курснуудые гаража, машина хайшан гэжэ хүдэлгэхэб гэжэ һураха болоно. Мүн силос дараха тусхай хүнүүдые һургажа бэлэдхэхэ хэрэгтэй.

Үбһэ хуряалгада бэлэдхэхэ талаар сельхозснабай Бурят-Монголой конторо ба Бурмонкоопсоюз болбол ехэхэн үүргэ дүүргэхэ байгаа. Гэбэшье эдэ организацинууд мүнөө болтор унжагайража, колхозуудые тон муугаар хангажа байна. Бурмонкоопсоюз 30.000 шахуу хажуур ба бусад шухала юумые центральна база дээрээ даража хэбтэнэ. Мүн тэрэ организаци тоһодохо материалнуудые бэлэдхэхэ тушаа юушье хэнэгүй. Мүн сельхозснаб хадаа недондоной үлөөдэһэтэйб гэжэ һанаагаа амараад лэ ондоо тээһээ запасай частьнуудые асарха ба нютагай предприятинууд дээрэ тэдэниие захижа хүүлэхэ талаар ямаршье хэмжээ абанагүй. Эдэ организацинуудай иимэ харюусалгагүй ябадалые таһа сохижо, үбһэ хуряалгын бэлэдхэл тээшэ нюргаарынь бэшэ, нюураарынь харуулха саг тулаа.

Шэнээр байгуулагдаһан малажалай министерство болбол нютагуудтахи бүхы органуудаа, бүхы мэргэжэлтэнээ гульдхажа, үбһэ хуряалгые угтаха зэргэтэй. Эдэ бүхы ехэ хүдэлмэри ябуулхадаа нёдондо жэлэй дүй дүршэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ болонобди. Мүн политическэ-ниитын хүдэлмэриие һайжаруулжа, социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ябадал хадаа дээрэхи шухала зорилго дүүргэхэдэмнай туһа хүргэхэ байна.

Үбһэ хуряалгада эрхимээр бэлэдхэхэ гээшэ гүрэн түрын хэрэг мүн. Тэрэ хүдэлмэриие һайнаар дүүргэхэ бүхы арга нүхэсэлнүүд манайда бии. Теэд һайнааршье дүүргэхэ ёһотойбди.

ТАРИЛГЫН ТЕМПЫЕ ЭРИД ШАМДУУЛХА!

БАРГАЖАНАЙ, БАЙКАЛО-КУДАРЫН, КУДАРЫН, КАБАНСКЫН АЙМАГУУД БОЛОШОГҮЙГӨӨР ГЭЭГДЭЖЭ, БҮХЫ РЕСПУБЛИКЭЕЭ ГЭДЭРГЭНЬ ТАТАЖА БАЙНА.

Үдэр үнгэрхэ тудам тарилгын эрхим болзор үнгэрнэ. Гэбэшье манай республика хабарайгаа тарилга дүүргэхэ үшөөл үды. Баргажанай, Байкало-Кударын, Кабанскын гэхэ мэтэ аймагууд үшөөл ехэ газарта тарилга хэхэ аад, болошогүйгөөр нобшоржо байна. Тарилгые эрид шамдуулха тухай ВКП(б)-гэй обкомой нэгэнтэ бэшэ заабари үгэһэншье һаань, Баргажанай аймагай хүтэлбэрилэгшэд ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр Борисов, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Эрдынеев һүүлэй хоног соо тарилгын темпые аалидуулжа, оройдоо 7,5 процентын ургалта үгэбэ. Энэ болбол хабарай тарилгые хойшонь татажа байһан ябадалай эгээл элитэ гэршэнь бэшэ аал?! Мүн Кабанскын, Байкало-Кударын аймагууд энээнһээшье бага ургалта үгэһэн байна.

Иимэ хойрог нобшо ябадал тарилгые унжагайруулжа болохо. Тиимэ дээрэһээ партийна, советскэ органууд тарилгын ябасые энэ гэһээр эрид шууд шангадхахын түлөө бүхы хэмжээнүүдые абажа, гүрэнэй түсэбые гүйсэд бэелүүлхэ хэрэгтэ һаад тойбо татагшадтай хатуугаар тэмсэхэ ёһотой.

„Илалта" гэһэн шаажан вааза

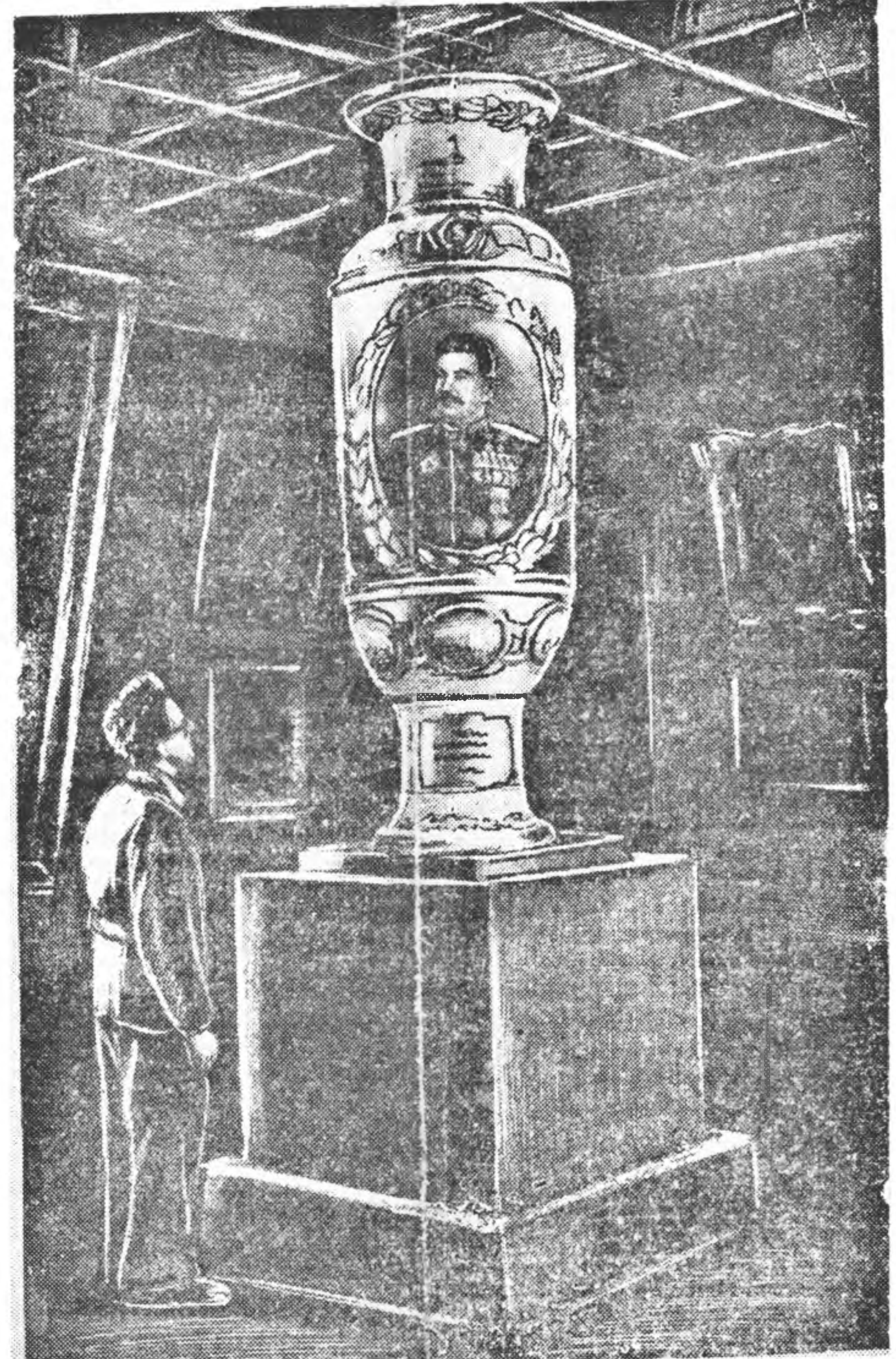

Оролой агуусхэ эрдэмтэ М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Ленинградай шаажанай заводой эхин түрүүн эмхидхэгдэн тогтоһон сагһаа хойшо 202 жэл үнгэрөө. Тэрэ завод хадаа уранһайханай гайхамшаг зүйлнүүдые бүтээхэ ябадалда туйлаһан үндэр шадабаряараа үнинһөө суурхаһан байна. Уласхоорондын бүхы выставканууд дээрэ Ломоносовой нэрэмжэтэ заводойхин өөһэдынгөө уран нарин шадабаряар ниитэ олониие гайхуулан байдаг байгаа.

Тэдэнэр 1939 ондо Нью-Йоркдо болоһон бүхэдэлхэйн выставкэ дээрэ алтан медальда хүртэһэн юм.

200 шахуу жэл соо байһан заводой музейдэ талантта мастернуудай шаажангаар бүтээһэн зүйлнүүд олон бии. Бүхы тээһээнь шэлээр хүреэлэгдэһэн ехэ хайрсаг соо бүхы дэлхэйдэ мэдэгдэхэ шаажангаар хэгдэһэн сагаан сэсэгэй гайхамшаг һайхан баглаа байдаг. Тэрэ шаажан сэсэг 150 жэлэй саана крепостной мастер Ивановоор хэгдэжэ музейдэ үгтэһэн байна.

Энэ шаажан сэсэг бүтээхын түлөө гайхамшаг талантта художник бүхэли 15 жэл соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэн байгаа. Императорска заводой эзэд тэрэ талантта хүниие ба тэрэнэй үндэр шадабарита ажалые сэгнэдэггүй байгаа. Өөрынгөө нарилан байгуулха ажалда хэрэглэгдэхэ шухала хэрэгсэлнүүдые худалдажа абахын түлөө тон бишихан зөөри эрижэ, художник Иванов дээрэ багаа ноёдтоо хандаһан байна. Гэбэшье, тэрээндэ мүнгэ зөөри үгэхэһөө заводой толгойлогшод арсаһан байгаа. Наһатай болоһон гайхамшагта тэрэ мастер өөрынгөө шадабариин бүхы нюусануудые хэндэшье тайлбарилангүй наһа бараһан байба.

Урдань хаапашье хэгдээ бүтээгдээгүй эдлэл байгуулхаяа эрмэлзэн байдаг хэсүү һайн шанар тэрэ заводто үни урданһаа хойшо байһаар лэ байдаг. Тиимэһээ мүнөө дэлхэйдэ эгээл үндэр ехэ домбо болохо „Илалта" гэһэн уранһайханаар хэгдэһэн домбые тэрэ завод бүтээбэ. Тэрэнэй үндэрынь, дооронь табигдаһан шулуун һууритаяа, 3 метр хахад болоно.

Тэрэ „Илалта" гэжэ Домбын эбэр талада уранзурааша Скворцовой айхабтар уранһайханаар бүтээһэн агуусхэ Сталинай портрет бии. Тэрэ портрет алталмал ногоон лавриин набшаһаар шэмэгдэнхэй. Мүн Ленинградта болон Москвада 1945 оной майн 9-дэ болоһон Илалтын салюдууд домбын ара талада зурагдаһан байна. Тэрэниие уран зурааша Лебединская дүүргэбэ. Домбын дээдэ талада Кремлиин зураг ба героическа город Ленинградай абаһан гурбан дайшалхы шагналнууд болохо Ленинэй орден, Дайшалхы улаан тугай орден ба „Ленинградые хамгаалһанай түлөө" медаль гурбан хэгдэнхэй. Эдэ бултадаа тагшэ тааруугаар ба уран наринаар хэгдээ. Энэ домбые шэмэглэн бүтээхэ ябадалда заводой эрхим уранзурааша хабаадалсаһан байна.

„Илалта" гэжэ энэ айхабтар ехэ домбые бүтээгээд галдаха ба хатаахадань айхабтар слон бэрхэшээлнүүд тудалдаһан байна. Гоёор хэгдэһэн үнэтэй тэрэ домбодо ган гаража болохоһоо гадна, шэрынь тодо һайхан үнгэ буураха гэхэ мэтэ аюулнууд байгаа. Гэбэшье, заводой инженернүүд-мастернууд Иванов, Смирнов, Суетин гэгшэдээр тэдэ бэрхэшээлнүүд зайлуулагдаба.

Заводой делегаци нүхэр Сталинда бэлэг болгожо „Илалта" гэжэ энэ гайхамшаг домбые барюулһан байна. Советскэ уралан бүтээхэ искусствын гайхамшаг илалта болохо дэлхэйн эгээл үндэр ехэ энэ домбо Москвагай гүрэнэй Третьяковско галлерейдэ табигдаһан байна.

Зургаанай орондо 12 станок дээрэ хүдэлмэрилнэ

ЛЕНИНГРАД, майн 2В. (ТАСС). «Хүдэлмэришэн» гэжэ фабрикын солото бүд нэхэгшэ Ленинэй орденоор шагнагдаһан Елизавета Чепортузова гэгшэ станогуудые дабхарлан ашаглаха ябадалда дамжан оролгын талаар Мария Волкова гэгшын үүсхэлые Ленинградай бүд нэхэгшэдэй дундаһаа хамагай түрүүн дэмжэбэ. ТАСС-ын корресподенттай хөөрэлдэхэ зуураа нүхэр Чепортузова иигэжэ хэлэбэ.

—Хуушанай дүршэлтэ бүд нэхэгшэ—түрэһэн эхэмни минии анханай сагшамни байһан юм. Өөрынгөө мэдэлые ба дүршэлые намда ойлгуулһан байгаа. Анха түрүүн хоёр станогууд дээрэ хүдэлдэг байгаад, улаа тээнь дүрбэ, зургаа, найма, мүнөө 12 станогууд дээрэ хүдэлдэг болоод байна. Өөрынгөө хахад жэлэй программые мүнөө дүүргэбэ.

Станогуудые дабхарлан ашаглаха зуураа тон ехэ үйлэдбэрилгэ туйлаха гэжэ оролдодогби, станогуудай түргээнөөр хүдэлхын хойноһоо анхаралтайгаар харадаг би.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшын нэрэзэргэ нүхэр Уринов Яков Исааковичта олгохо тухай

Ород драмын республиканска театрые байгуулха тушаа эмхидхэлэй хүдэлмэриин ба театрай коллективэй зохеохы хүдэлмэриие амжалтатайгаар хүтэлбэрилһэнэй түлөө ород драмын республиканска театрын директор ба уранһайханай хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Уринов Яков Исааковичда Бурят-Монголой АССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагшын нэрэзэргэ олгохо.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо М. ЧУВЬЮРОВ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

1946 оной майн 24.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар республиканска ород драмын театрын артистнуудые ба хүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай

Ород драмын республиканска театрын зохеохы хүдэлмэридэ туйлаһан амжалтануудай түлөө Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республикын Верховно Соведэй Президиумэй грамотаар тус театрын артистнуудые ба хүдэлмэрилэгшэдые шангнаха гэбэл:

1. Баранова Евгения Павловнае — артистка.
2. Васильев Николай Сергеевичые — артист.
3. Кумагорская Александра Георгиевнае—артистка
4. Канина Анна Ивановнае — артистка-
5. Ларина Анна Романовнае — артистка.
6. Михайлов Николай Максимовичые — зүжэг табилгын таһагые даагша.
7. Наквасин Павел Ильичые — сценын ахалагша хүдэлмэришэн.
8. Потапова Валентина Зиновьевнае — костюмернэ цехые даагша.
9. Сорокин Владимир Михайловичые — артист.
10. Соснина Мария Ивановнае — реквизиторскэ цехые даагша.
11. Тройнин Юрий Петровичые — артист.
12. Фалевич Юрий Ивановичые — артист.
13. Яковлева Анна Николаевнае — артистка.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо М. ЧУВЬЮРОВ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь В. МОНКЕТОВ.

1946 оной майн 24.

Аймагай ажахые хүгжөөхэ тухай зүбшэн хэлсэбэ

(Хориин партийна активай суглаанһаа)

ХОРИ. (Телефоноор абтаба). Һаяхан аймагай партийна активай суглаанда 1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб ба аймагай партийна организациин зорилгонууд тухай асуудалаар ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр И. Борсоев элидхэл хэжэ, активта хабаадалсагшад энэ табан жэлэй түсэб тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Тэдэнэр энэ дүрбэдэхи табанжэлэй түсэб тухай зүбшэн хэлсэхэ зуураа, мүн аймагайнгаа ажахые энэ табанжэл соо хүгжөөхэ тухай хэлсэһэн байна.

Актив дээрэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Шулунов үгэ хэлэбэ.

—Манай колхоз табанжэлэйгээ түсэб зохёожо эхилбэ. Энэ табанжэлэй түсэбэй проектээр колхозоймнай адуу малай тоо толгой нилээд ехэ ургаха ба ашаг шэмэнь дээшэлүүлэгдэхэ байна. 1950 ондо эбэртэ бодо мал 2000, адуу морин 250, хони ямаа 7000 толгой хүрэхэ юм. Энэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө түсэбэйнгөө проект соо, түбхын түрүүн, малажалай тэжээлэй бата бэхи база байгуулха тушаа ехэхэн хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлжэ эхилээбди,—гэбэ.

Энэ актив дээрэ хамта 22 хүн үгэ хэлэбэ. Тэрэ тоодо, Удын МТС-эй директор нүхэр Нимаев, Калининай нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Гунзенов, Хориин МТС-эй директор нүхэр Далбаев, аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Цыбикжапов ба бусад энэ табанжэлэй түсэб дүүргэхэ ба үлүүбшэлэн дүүргэхын түлөө хабарай тарилгые агротехническэ богонихон болзор соо үнгэргэхэ, адуу малай тэжээлэй бата бэхи база байгуулха, малһаа абтаха ашаг шэмые дээшэлүүлхэ ба шэнэ түлнүүдые хоролтогүйгөөр тэнжээхэ тушаа бүхы хүсэ шадалаа гульдхаха байһанаа мэдүүлбэ.

Дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түсэб баталан абаһантай дашарамдуулан партийна организацинуудай хэхэ агитационно-пропагандистска хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба ВКП(б)-гэй Обкомой шиидхэбэринүүдые гарай хүтэлбэри болгон бүхы аймагай ажалшадай дунда шэнэ табанжэлэй түсэб тухай хуулиие үргэнөөр тэбтэрүүлэн ойлгуулха гэжэ партийна, комсомольско болон советскэ организацинуудые уялгалһан дэлгэрэнгы шиидхэбэри батала абтаа

Үндэр ургасын түлөө

Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хабарай тарилгые һайн шанартайгаар богонихон болзор соо үнгэргэхын түлөө хоёр тракторна, гурбан тарян ажалай бригаданууд ба нэгэ комсомольско-залуушуудай звено хүдэлмэрилжэ байха юм. Тэдэнэр эрган тарилгые түсэб соогоо дүүргээд мүнөө оройн тарилгые эхилээ.

Комсомольско-залуушуудай звеное хүтэлбэрилэгшэ Цыренжап Жамсарановай звеногой членүүд газар хахалагшад Н. Шагдаров, Н. Лушников, Д. Дабаева гэгшэд үдэр бүри нормоео 110 процент гүйсэдхэһэн байна.

Тарян ажалай нэгэдэхи бригадын членүүд нүхэр Д. Бальжиновай хүтэлбэри доро тарилгын эхилһэн сагһаа хойшо хоёрдохи бригадатай мүрысэн хүдэлмэрилнэ. Энэ мүрысөөндэ нэгэдэхи бригадынхид илажа колхозой правлениин ба партийна эхин организациин Улаан тугые абаһан юм. Энэ Улаан тугые хододоо бүхөөр барихын түлөө бригадын бүхы членүүд тэмсэнэ. Сеялшигууд С. Дандаров, П. Батуев, Санцыренова, газархахалагшад Г. У. Очирова, Ч. Доржиева гэгшэд даалгабаряа үдэр бүридэ 120 процент дүүргэдэг байна.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой бүхы колхознигууд хабарай эртын тарилгые дүүргэмсээрээ, оройн тарилгые эхилжэ хурдан түргэнөөр үнгэргэжэ байна.

Л. РИНЧИНО, манай собкорр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТАБАНЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ ЭЛИ ТОДООР БА ҮРГЭНӨӨР НЭБТЭРҮҮЛЭН ОЙЛГУУЛХА

Партийна кабинедүүдые даагшанарай республиканска зүблөөнһөө

Байгша оной майн 21—25-ай үдэрнүүдтэ ВКП(б)-гэй айкомуудай партийна кабинедүүдые даагшанарай республиканска зүблөөн боложо дүүрэбэ.

Зүблөөндэ хабаадагшад „1946-1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай" хуулиие үргэнөөр нэбтэрүүлэн ойлгуулха тушаа партийна кабинедүүдэй шухала зорилгонууд тухай ВКП (б)-гэй Обкомой пропагандын таһагые даагшын орлогшо нүхэр П. Петуховой элидхэлые дуулаба.

— Табанжэлэй түсэб баталагдаһантай дашарамдуулан партийна организацинуудай агитационно-пропагандистска хүдэлмэри тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые манай партийна организацинууд гарай хүтэлбэри болгожо, дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түсэб тухай хуулиие арад зондо нэбтэрүүлэн ойлгуулха ба тэдэнэриие зоригжуулан элсүүлхын талаар ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байна,—гэжэ нүхэр Петухов хэлэнэ.

— Республикын городууд ба аймагуудта агитколлективүүдэй кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, агитаторнуудай семинарнууд үнгэргэгдэһэн байна. 500 гаран элидхэлшэд ба лекторнүүд баталагдаба. Табанжэлэй түсэбые шудалха талаар 700 гаран кружогууд байгуулагданхай. Өөһэдөө шудалагшадта туһалха консультацинууд партийна кабинедүүдтэ эмхидхэгдэдэг байна. Предприятинууд, колхозууд, бригаданууд ба эмхи зургаануудта 10 мянган шахуу атитаторнууд табанжэлэй түсэб тухай хуулиие нэбтэрүүлэн ойлгуулжа байна.

Табанжэлэй түсэб тухай хуулиие үргэнөөр нэбтэрүүлэн ойлгуулхын түлөө айкомуудай, горкомуудай партийна кабинедүүд ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ эхилээ,—гэжэ нүхэр Петухов тэмдэглэбэ.

—ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айкомой парткабинедые даагша нүхэр Цыбыкжапов болбол табанжэлэй түсэб тухай хуулиие нэбтэрүүлэн ойлгуулгые муу бэшээр табиһан байна. Шэнэ табанжэлэй түсэб тухай хуулиие өөһэдөө шудалагшадта туһалха зорилготойгоор аймаг соогоо саг үргэлжын 8 семинар эмхидхэбэ.

— Прибайкальска айкомой партийна кабинедые даагша нүхэр Тимофеева болбол аймцентрын коммунистнуудай партийно-политическэ һуралсалые шилээд һайжаруулаа. Тус парткабинедэй дэргэдэ байгша оной эхилһээр 10 групповой, 18 индивидуальна консультацинууд ВКП (б)-гэй историин хуряангы курс тушаа үнгэргэгдэбэ. Мүн тэрэшэлэн дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбэй гол зорилгонуудаар 9 лекцинүүдые ба элидхэлнүүдые аймагай партийна, советскэ болон комсомольско организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд хэбэ. Парткабинедтэ лекторскэ группа эмхидхэжэ, эдэнь аймагай колхозуудаар 18 лекци, 20 элидхэл ба 475 хөөрэлдөөнүүдые парткабинедэй түсэбэй ёһоор үнгэргэбэ. Мүн 7 элидхэл радиогоор дамжуулһан байна,—гэбэ.

—Кяхтын аймагта табанжэлэй түсэбые шудалха хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана. Аймагай партийна кабинедые даагша нүхэр Жаркова болбол кружогуудые ба политһургуулинуудые хүтэлбэрилэгшэдтэй инструктивна зүблөө үнгэргэжэ, тус хуулиие яажа шудалха ёһотойб, ямар литература уншаха хэрэгтэйб гэжэ хэлэжэ үгэбэ.

Табанжэлэй түсэб тухай хуулиие өөһэдөө шудалагшадта туһалха зорилготойтоор консултацинууд ба хөөрэлдөөнүүд парткабинет соо эмхидхэгдэнэ,—гэжэ нүхэр Петухов һайшаан хээбэ.

Табанжэлэй түсэб тухай хуулиие нэбтэрүүлэн ойлгуулха тушаа хүдэлмэриие Заиграйн, Зэдын, Ториин, Городок городой партийна кабинедүүд муу бэшээр ябуулна,—гэжэ тобшолбо.

Саашань нүхэр Петухов болбол табанжэлэй түсэб тухай хуулиие нэбтэрүүлэн ойлгуулха хүдэлмэриие тон хангалтагүйгөөр ябуулжа байһан баримтануудые элирүүлбэ.

—Тарбагатайн айком агитационно-пропагандистска хүдэлмэриие тоодоггүй зангаараа. ВКП(б)-гэй айкомой пропагандын таһагые даагша нүхэр Рассольников ба парткабинедые даагша нүхэр Казакова гэгшэд энэ табанжэлэй түсэб тухай хуулиие арад зондо нэбтэрүүлэн ойлгуулха хүдэлмэриие мартажархёо. Парткабинет соо лекци гү, али элидхэл эмхидхэдэггүй, диаграммануүд ба фотомонтажнууд нягдаагүй байха юм. Гансахан аймцентрын социалистическэ культурын байшан соо табанжэл соо малажалай үргэлта тухай нэгэ диаграмма няабашье, тэрэнь хэдыдэхи табанжэл соо, хаана ургаха байһан тухай мэдэхэ аргагүй. Полевой стануудта ба вагончигуудта лозунгнууд ба плакалуут байдаггүй.

—Мухаршэбэрэй айком болбол табанжэлэй түсэб тухай хуулиие үргэнөөр нэбтэрүүлэн ойлгуулха талаар хүдэлмэриие баһа хангалтагүйгөөр ябуулжа байна. Партийна айкомой ба партк абинедэй зүгһөө баталагдаһан элидхэлшэдэй нэгэниинь шье элидхэл хэнэгүй. Хуулиие өөһэдөө шудалха хэрэгтэ парткабинедэй зүгһөө һанаагаа табилга байдаггүй юм. Парткабинет ходолоо хаалтатай гү, али тэрэниие даагша нүхэр Данилевко гэгшэ саг үргэлжэ командировкодо ябадаг. Парткабинедэй библиотекэ баһа хүдэлмэрилнэгүй. Хуулие шудалхын тула 15 кружогууд эмхидхэгдэхэ гэжэ хараалагдаһан аад, тэрэньшье тон үсөөн заняти үнгэргэһэн байна,—гэжэ нүхэр Петухов хэлэнэ.

Табанжэлэй түсэб тухай хуулиие өөһэдөө шудалалга муугаар ябана. ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр Новолоцкий, пропаганда ба агитациин таһагые даагша нүхэр Дубровский гэгшэд мүнөө хүртэр агитационно-пропагандистска хүдэлмэриие һайжаруулха талаар ямаршье хэмжээ-ябуулганууды харалаагүй һуунад,—гэжэ нүхэр Петухов эрид шүүмжэлбэ.

Иимэ баримтанууд Түнхэнэй, Иволгын, Кабанскын ба бусад аймагуудта, мүн Улан-Удын Городской райондо үзэгдэнэ.

Семинарта хабаадагшад дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбэй гол зорилгонууд тухай ВКП(б)-гэй обкомой пропагандын секретарь нүхэр Санжиевай,табанжэл соо хүдөө ажалай хүгжэлтэ тухай БМАССР эй Газартаряалангай Министр нүхэр Дубровскиин, арад зоной ажаһуудал ба культурна услови нуудые һайжаруулха тухай БМАССР-эй Финансын Министр нүхэр Винтовкиной лекцинүүдые шагнаба.

Һүүлэрынь энэ зүблөөндэ хабаадагшад үгэ хэлэжэ өөһэдынгөө хүдэлмэриин дүй дүршэлые андалдаһан байна.

КОМСОМОЛЬСКО АКТИВАЙ СУГЛААН БОЛОБО

Һаяхан Кяхтада городой комсомолецуудай активай суглаан үнгэргэгдэбэ. Энэ суглаан дээрэ ВКП(б)-гэй райкомой секретарь нүхэр Коновалов ВЛКСМ-эй ЦК-гэй 15-дахи пленумэй дүн тушаа элидхэл хэхэ зуураа сталинска табанжэлэй туршада комсомолецууд ба залуушуудай хэхэ гол гол зорилгонуудые тодорхойлон хэлэжэ үгэбэ.

Суглаанда хабаадагшад элидхэл тушаа дэлгэрэнгы тогтоол абаһан байна.

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСӨӨН

Республикын колхозуудаар хабарай тарилгын ябаса тухай

БМАССР эй Газартаряалангай Министерствын мэдээн

1946 оной майн 25.

Аймагууд	Яровой буухы тарилгын түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр)
Хойто-Байгалай	106,2
Яруунын	90,3
З кам ний	89,9
Сэлэнгын	89,0
Хориин	86,9
Бичурын	80,0
Иволгын	79,6
Зэдын	79,3
Кяхтын	77,7
Тарбагатайн	77,0
Ториин	73,2
Заиграйн	72,6
Прибайкальска	69,6
Мухаршэбэрэй	68,2
Курумканай	65,9
Түнхэнэй	6[illegible]8
Бичурын	63,7
Кабанскын	61,3
Кударын	60,8
Байкало-Кударын	60,9
Баргажэнай	48,8
Хэжэнгын	34,9
Хамта	72,9

Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ

Гүйдэлэйнь хурдые үзэһэйб

Звеновод Жимбуевэй һанаха байха юумэнь энэ

Ярууна. Ульдиргын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо Балдан Жимбуев гэжэ звеновод бии юм. Теэд энэ нүхэр эшэхэ гайхахаяа мэдэхэгүй хүн байшоо. Хабарай тарилга дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа тэрээнэй хүтэлбэрилдэг звено табан хоногой графигые хододоо таһалдуулһан байна. Теэд Балдан Жимбуев колхознигуудай ажал хүдэлмэриие хүтэлбэрилжэ байхадаа энэ харюусалгата үеэ хойрог нобшо ябадалаа холодуулхын хойноһоо оролдоногүй.

Юрдөө нүхэр Жимбуев болбол онсо тодорхой заабари үгэжэ ба звеногой хүнүүдые эмхидхэжэ шадахагүй гү, али энэ хүдэлмэридэ дурагүй нүхэр байна гэжэ сэхыень хэлэе. Бодото дээрээ харюусалгата хэрэгһээ холодожо, колхозой центрээр зайжа гү, али хээрын харгыгаар колхозой моридой гүйдэлые үзэжэ ябаха дуратай хүн хэбэртэй.

Иимэ хүн колхознигуудые хүтэлбэрилхэ найдабаритай нюур боложо шадахагүй байна.

Б. Ж. Содбоев.

Хэблэлэй шэнжэлэл

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨЕ ЭМХИДХЭХЭ БА ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛЫЕ ХАРУУЛХА ЯБАДАЛДА ГАЗЕТЫН ҮҮРГЭ

Дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө үргэнөөр дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ хэблэл угаа ехэ үүргэтэй байха юм.

Ямар нэгэн предприятиин, колхозой үнэтэ үүсхэлые саг дээрэнь дэмжэн абажа, тэрээн тухай хөөрэжэ үгэхэ, ажалшан арадай хамаг бүхы анхаралые тэдэнэй хүсэ шадалые урдаа байһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэхэдэнь зорюулха гэхэ мэтэ асуудалнууд социалистическэ мүрысөөнэй ябасые харуулха элдэб олон формонууд ба аргануудай дунда ходоо байлсаха ёһотой.

ВКП(б)-гэй Заиграйн айкомой ба аймсоведэй орган „Путь Сталина" гэжэ ба ВКП(б)-гэй Кяхтын айкомой ба аймсоведэй орган „Знамя Ленина" гэжэ газетэнүүдые хаража үзэе,

Социалистическэ мүрысөөнэй ябасые „Знамя Ленина гэжэ газетэ апрелиин 12-ой 28-дахи номерто эхилжэ харуулаа гэжэ тооёе. Газетын энэ номер халаа Кударын аймагай ажалшадтай мүрысөөндэ ороһон Кяхтын аймагай эрэгтэй эмэгтэй колхозничууд, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай абаһан социалистическэ уялгые нэгэдэхи нюурта тунхаглаһан байха юм. Сталинска табанжэлэй нэгэдэхи жэлэй түсэбые аймагай ажахын бүхы һалбаринуудаар дүүргэхээр эрмэлзэһэн творческо хүсэ шадал, ажалай гайхамшагта үүсхэл энэ тунхаглагдаһан уялгануудай зүйл бүридэ харагдана.Тус уялгые тунхаглахадаа энэ газетэ болбол тон лэ үргэн ба олон янзын, газетын харааһаа зайлашагүй асуудалнуудые урдаа табяа гээшэ. Номер бүхэндэ бишиихан информаци,юрын статья, очерк болон рассказ гэхэ мэтээр ту уялгые ямараар дүүргэжэ байһаниие энэ газетэ ходоо харуулха ёһотой байгаа. Гэхэтэй хамта, тус газетэ болбол хабарай үедэхи аймагай гол зорилгонуудые харуулан, хабарай тарилгые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ колхозничуудай хамаг хүсые хандуулха уялгатай байгаа. Теэд хабарай тарилгын үедэ социалистическэ мүрысөөнэй ябасые эли тодоор ба бодолготойгоор харуулхын орондо энэ газетэ гансахан лэ информацинуудаар хизаарлаһан байха юм.

Социалистическэ мүрысөөнэй ябасые „Путь Сталина" гэжэ газетэ гүнзэгыгөөр харуулна гэхэдэ болохо байна.

Н-Брянска МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй социалистическэ уялгые тунхаглаад, газетэ болбол саашанхи номернуудта Курбинска МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй харюу уялга тунхаглажа, эдэ уялганудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байһаниие ходоо харуулдаг болоо. Майн 9-эй номер хүртэрхи 6 номертоо газетэ 26 корреспонденци тунхаглаһан байна. Тэдэнэр хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ гэһэн гол удхатай гэбэл: „Социалистическэ мүрысөөнэй фронтые үргэнөөр дэлгэрүүлэе", „Үндэр ургасын түлөө тэмсэе", „Урожайлыетнай абаабди" гэхэ мэтэ байха юм.

Тиихэтэй хамта мүрысөөнэй ябасые харуулха ябадалда ехэхэн дутуу дундануудай бии байһаниие тэмдэглэхэ шухала. „Путь Сталина" гэжэ газетэ „Знамя Ленина" газетэдэ адли өөрынгөө материалнуудые нэгэ янзата газетэ харуулна. Цехүүд, бригаданууд звенонуудай социалистическэ мүрысөөнэй дүн тухай, мүрысөөнэй түрүүшүүл тухай статьянууд бэе бэедээ адлинууд нэгэ хэбээр хэһэндэ адли, гансал хүнүүдэй нэрэнүүд ондоо болгон һэлгэгдэдэг байха юм.

Газетэнүүд хадаа социалистическэ мүрысөөн тухай, түрүүшүүл тухай бэшэхэ, эрхим стахановецуудай нэрые элидхэжэ болгохо, тэдэнэй үйлэдбэриин түйлалтануудые харуулха уялгатай ба еһотойшье. Энээниие газетэнүүд номер бүхэндэ гаргажа байха ёһотой. Теэд бүхы амжалтануудые гансал цифрээр харуулха бэшэ, харин эдэ амжалтануудые ямар аргаар түйлаһаниие харуулха, гээгдэгшэдэй муу хүдэлмэриин шалтагаануудые элирхэйлжэ байха хэрэгтэй.

Хэблэлэй үгэ болбол түрүүшүүлэй дүй дүршэлые согсолжо, тэрэниие үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, олоной шадабариие бодхоохо гэһэн угаа ехэ удхашанартай юм. Иимэ гол шэглэлтэтэйгээр манай бүхы газетнүүд хүдэлмэрилхэ ёһотой.

„Путь Сталина" гэжэ газетэ өөрынгөө 22 дохи номерто Дабаатын сомоной „Арбижал" колхозой огородно бригада тухай „Үндэр ургасын түлөө тэмсэл" гэһэн бэшэг тунхаглаһан байна. Энэ бригадаһаа жэшээ абамаар юумэ байна, хадань тус газетэ анхаралаа табиха байха ёһотой. Теэд, энэ бригада тухай газетэ хэдыхэя лэ үгөөр бэшэжэ дүүргэжэрхео „Хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр бригадын члэнүүд өөрынгөө участок дээрэ хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй тоондо Односта[illegible]ронцева Таня ба Очирова Должима гэгшэд ено. Бригада соо бүридхэл һайнаар эмхидхэгдэнхэй" Саашаа энэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ: „Шанарые хинагша наһатай Доржиев Норбо ехээр ба һайнаар хүдэлмэрилнэ. Тэрэ хадаа үглөөһөө хүдэлмэриин шанарые шалгажа заабари үгэдэг юм". Теэд эгээл шухала юумыень, ямар заабари үгэдэг байһаниинь газетэ бэшээгүй.

Мүнөө хүртэр сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлдэ үндэр ургаса абахаар эрмэлзэһэн ажалда дуратай, хэндэшье мэдэгдээгүй байһан колхозничууд тухай тэдэнэй үдэр бүриин ажал тухай ниитын сэдьхэлэй хөөрөөниие „Путь Сталина" газетын уншагшад харахаяа хүлеэжэ байгаа. Уншагша хадаа түрүүшүүлэй нэрые уншахадаа, тэдэнэр юу хэжэ, яажа үйлэдбэриин үндэр дээдэ амжалтануудые түйлааб гэжэ мэдэхээ хүсэнэ.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ хараа түлэбүүд

★

А. ПРОНИН, СССР-эй Газартаряалангай Министрнүүдэй Главвузай начальник.

Шэнэ сталинска табанжэл болбол манай Эхэ ороной үмэнэ энээнэй урда тээ үзэгдээ дуулдаагүй, гайхамшагта ехэ арга-нүхэсэлнүүдые асарна. Советскэ арад болбол манай ороной хохидолдо ороһон районуудые тон богонихон болзор соо гансахан лэ һэргээн бодхоохо бэшэ, ажаүйлэдбэриие ба хүдөө ажахые дайнай урда тээхи хэмжээдэ гансахан лэ хүргэхэ бэшэ мүн тэрэшэлэн энэ хэмжээе нилээдгүй үлүүлжэ гараха ёһотой байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ өөрынгөө түгэс хүсые илангаяа тодоор харуулһан социалистическэ газартаряалан болбол тон ехэ амжалтануудые түйлаха байна. Дайнай урда тээхи үйлэдбэриин хэмжээе дабажа гараха, табанжэлэй эсэстэ ороохото таряа хуряалгые 127 миллион тонно жэл бүридэ хангаха, сахарай свекло, хлопок, улһанай ба бусад культурануудай ургасые нилээд дээшэлүүлхэ зорилго хүдөө ажахын урда табигданхай. Бидэнэр хүдөө ажахын продуктнуудые орон соогоо элбэг дэлбэгээр бии болгохо уялгатайбди. Энэ зорилгые бэелүүлгэ болбол газартаряалангай культурые эрид дээшэлүүлхэ, түрүү агрономическэ наукын түйлалтануудые эгээ үргэнөөр хэрэглэхэ, колхозууд совхозууд ба МТС-үүдые али бүхыгөөр бэхижүүлхэ ябадалые эринэ. Энэ хэрэгтэ мэргэжэлтэнэй кадрнууд болбол ехэшэг үүргэ эзэлхэ ёһотой. Агрономууд, инженернүүд, зоотехнигүүд, ветеринарна врачнууд, землеустроительнүүд ба бусад мэргэжэлтэн шэнэ табанжэл соо тон олоор хүдөө ажахыда хэрэгтэй болохо байна. Энээндэ шухала бүхы бэлэдхэлнүүд манайда бии. Эрдэмые шудалха, элдэб мэргэжэлые олохо абаха дүүрэн аргые советскэ байгуулалта ажалша бүхэндэ олгоһон байна.

Эрдэм гэгээрэлдэ һураха эрхэ болбол октябрьска революциин дайшалхы илалтануудай нэгэн болохо ба тэрэ сталинска конституци соо бэшэгдэһэн байна.

Хаанта Россидо нэгэдэхи дэлхэйн дайнай урда тээ хүдөө ажахын 7 институдууд ба бусад дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ оройдоо 9 факультедүүд байһан юм. Теэд, тэндэ арайхан гэжэ 3922 студентнүүд һуралсадаг байгаа. Мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ хэрэг тон бирагүй байгаа һэн гэбэл: 1912 ондо арайхан лэ 227 хүнүүд бэлэдхэгдэжэ гаргагдаһан байна. Хүдөө ажахын дунда һургуулинуудай талааршье энээнһээ дээрэ бэшэ байгаа. 1913 ондо тэдэнэр 17 байһан юм. Теэд һурагшадынь оройдоо 3000 шахуу байдаг һэн.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ илангаяа сталинска табанжэлнүүдэй үедэ хүдөө ажахын һургуулинуудай тоо нилээдгүй олошорһон байна. 1940 ондо манай орон соо 18 хүдөө ажахын дээдэ һургуулинууд тоологдодог байгаа. Тэдэнэртэ 32.584. студентнүүд һуралсадаг һэн. 660 техникумүүдтэ һуралсагшадай тоо 93 мянгаһаа халидаг байһан юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээ дээдэ һургуулинууд ба техникумүүд жэл бүри мэргэжэлтэниие бэлэдхэн гаргадаг байгаа. Дайнай үедэ хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай тоо хаһагдаһан байна. Гэбэшье, бүри 1944 он соо дайнай үеын хэды ехэ хүшэр хүндэ байбашье тэдэнэр гүйсэд түргэнөөр һэргээн бодхоогдоһон байна. Студентнүүдэй тоо хороо бэшэ, харин нэмэһэн байна. 1945—46 онуудта дээдэ һургуулинуудта 37,5 мянган хүнүүд һуралсана гэхэ гү, дайнай урда тээхиһээ 5000 хүнүүд шахуу үлүү болоно. Хүдөө ажахын техникумүүд тухай мүн лэ тиимээр хэлэжэ болохо байна. Тэдэнэй тоо хүсэд хуушан байрандаа ороодүй байбашье, һуралсагшадай тоо дайнай урда тээхиһээ 9 мянган хүртэр үлүүбшэлнэ. 2 мянга шахуу доодо ба дунда мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ гэһэн ехэ ба хүндэтэ зорилго хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудай ба техникумүүдэй үмэнэ шэнэ сталинска табанжэл соо табигдаад байна. Энэ зорилгые шиидхэбэрилгэ болбол хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы звенонуудта мэргэжэлтэ хүдэлмэрилэгшэдэй кадрнуудые бэхижүүлхэ арга олгохо, олонхон колхозууд өөһэдынгөө мэргэжэлтэнтэй болохо ябадалые хангаха байна.

СССР-эй Газартаряалангай, техническэ культурануудай ба малажалай Министерствонүүдэй хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудһаа табанжэлэй түсэбэй ёһоор, дээдэ эрдэмтэй 40 мянган мэргэжэлтэн бэлэдхэн гаргагдаха ёһотой. Энэ болбол мүнөө үедэ хүдэлмэрилжэ байгаа дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэнэй тоотой тэнсэхэ шахуу болохо байна. Хүдөө ажахын техникумүүд дунда эрдэмтэй 150 мянган гаран мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ гэхэ гү, али мүнөө хүдэлжэ байгаашаһаа 2,5 үлүү олон мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ болоно. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэнэй кадрнуудые бэлэдхэхэ юрэнхы түсэб тиимэ байна.

Агрономууд эгээ олоноор бэлэдхэгдэхэ. Энэншье ойлгостой. Юуб гэхэдэ, агрономическэ мэргэжэл болбол тон ехэ дэлгэрэнхэй байна. Агрономууд болбол өөрынгөө ажалай дүршэлые колхозууд, МТС-үүд, совхозууд, газарай органууд, селекционно станцинуудта, туршалгын, научно-шэнжэлгын, һуралсалай албан газарнуудта ороно. Дээдэ һургуулинуудһаа 18 мянган агрономууд ба техникумүүдһээ 60 мянган агрономууд бэлэдхэгдэн гараха.

Ажаүйлэдбэриин тон ехэ центрнүүдые тойруулан хартаабха-овощиин базануудые үргэдхэхэ, колхозууд, совхозууд ба колхозничуудай һуурин шадарай участогуудта садууд ба жэмэстэ модонуудые тариха ябадалда ехэхэн анхарал табигдаһан байна. Энээн дээрэһээ агрономууд— плодоовощеводуудай шэнэ кадрнууд олоор хэрэгтэй болохо. Тиимэ мэргэжэлтэниие манай хүдөө ажахын дээдэ һургуулинууд 5 мянгаар ба техникумүүд 15 мянга гараниие үгэхэ ёһотой.

Шэнэ табанжэл соо хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилга үзэгдээ дуулдаагүй ехэ хэмжээе түйлаха байна. Хүдөө ажахы болбол хэдэн мянган зуун тракторнуудые ба хүдөө ажахын тон олон тоото машинануудые абаха. 950 машинно-тракторна станцинууд баригдахаар түсэблэн хараалагдаба. Мүн тэрэшэлэн МТС бүхэниие заһабарилгын мастерскойгоор хангалга, моторо-заһабарилгын заводууд ба капитальна заһабарилгын машинно-тракторна мастерскойнуудай тооё дээшэлүүлгэ хараалагдаһан байна. Энээнтэй дашарамдуулан олон тоото инженерно-техническэ кадрнууд хэрэгтэй болохо. Дээдэ һургуулинууд болбол мүнөө байгаа кадрнуудһаа хоёр дахин үлүү гэхэ гү, али 5 мянга гаран инженернүүд-механигуудые бэлэдхэн гаргаха. Хүдөө ажахын техникумүүд мүнөө байгаашаһаа дүрбэ дахин үлүү гэхэ гү, али 25 мянга гаран технигүүд-механигуудые үгэхэ байна. Хүдөө ажахы болбол шэнэ инженернүүд, технигүүд-механигуудһаа гадна бага ба дунда гидроэлектростанцинуудые бариха 500 мэргэжэлтэ-инженернүүдые, хүдөө ажахые электрификацилха 3 мянган технигүүдые абаха байна.

Шэнэ гидробайгуулалтануудай барилгые хангахын ба мүнөө байгаа уһан ажалай системүүдые ашаглахын тулада энэ табан жэл соо 1500 инженернүүд - гидромелиораторнууд ба ирригаци ба милиорациин талаар 4 мянган гаран технигүүдые бэлэдхэхэ байна. 1950 ондо эдэ мэргэжэлтэнэй тоо 8000 хүн болохо. Землеустроительнуудай кадрнууд нилээдгүй нэмэгдэхэ. Тэдэнэр мүнөө 5 мянга шахуу хүнүүд байдаг. Дээдэ һургуулинууд 1200 инженернүүд— землеустроительнуудые ба техникумүүд 6 мянган технигүүд —. землеустроительнуудые үгэхэ байна.

Бусад мэргэжэлтэн, илангаяа малажалай талаар мэргэжэлтэнэй кадрнууд олошорхо. Шэнэ табанжэл соо хүдөө ажахын талаар дайнай урда тээхи хэмжээе холо үлүүлжэ гараха ёһотойбди. Элдэб малнуудай тоо толгой нилээдгүй үдэхэ ба тэрэнэй ашаг шэмэнь дээшэлхэ байна. Колхозуудта хамтын малажал бүри ехээр бэхижэхэ, үүлтэртэ мал үсхэхэ шэнэ совхозууд, үүлтэртэ малай гүрэнэй рассаднигууд ба хүдөө ажахын артельнүүдэй фермэнүүд һэргээн бодхоогдохо ба эмхидхэгдэхэ болоно. Тэжээлэй база үргэдхэгдэхэ, ветеринарна албан-ябуулга һайжарха. Зоотехникэ ба ветеринариин талаар олон тоото шэнэ мэргэжэлтэн эдэ бүхэндэ тон ехэ үүргэ эзэлхэ ёһотой. Дээдэ эрдэмтэй 5 мянган зоотехнигүүд ба дунда эрдэмтэй 30 мянган зоотехнигүүд, 6 мянга гаран ветеринарна врачууд ба 20 мянган ветеринарно-фельдшернүүд бэлэдхэгдэхэ. Эсэстээ эдэ кадрнуудай тоо хоёр дахин арбижаха байна.

Арадай ажахын бүхы һалбари дээрэ мэргэжэлтэниие бэлэдхэхэ зорилго манай оронһоо бусад тээ иимэ ехэ хэмжээгээр хаанашье, хэзээшье табигдадаггүй байгаа. Иимэ зорилгые гансахан лэ советскэ, социалистическэ гүрэн шиидхэхэ хүсэтэй байна. Манай хүдөө ажахы болбол ажаүйлэдбэритэй адляар, хамтын хэрэгые урагшань дэбжүүлжэ шадаха һайн һуралсалтай залуу кадрнуудтай болохо, дээдэ һургуулинууд ба техникумүүд практическэ ба эмхидхэлэй дүй дүршэлые залуу мэргэжэлтэндэ хүсэдээр ойлгуулха. Тэрэнэй тулада һуралсалай газарнууд болбол таарамжатай условинуудаар хангагдаһан байха. Тэдэнэр шуха[illegible] номууд ба туһаламжануудаар ха[illegible] гагдаһан байха, студентнүүд бол профессорнууд ба багшанар[illegible] сэхэ хүтэлбэри доро түрүү ажа[illegible] нуудта үйлэдбэриин практик[illegible] шудалжа гараха һүүлэй үедэ [illegible] ралсалай материальна базые б[illegible] жүүлхын тулада дээдэ һургуу[illegible] нууд ба техникумүүдтэ нилээд һаламжа узүүлэгдэһэн байна. [illegible] дэнэртэ олон тоото тракторну[illegible] комбайнууд ба бусад машинану[illegible] автомобильнууд, барилгын ма[illegible] риальнууд, элдэб хэрэгсэлнүүд тэбэ. Һуралсалай ажахы, маст[illegible] скойнууд гэхэ мэтэд һуралса[illegible] экспериментальна бодото базану[illegible] болохын түлөө, һуралсалай газ[illegible] нуудай гэр байрануудай жэшэ[illegible] һайн байхын түлөө, мэргэжэлтэн[illegible] бэлэдхэхын тулада таарамжа[illegible] условинууд байгуулагдахынь т[illegible] нютагай органууд анхараха ёһот[illegible]

«Кадрнууд бүгэдые шиидхэ[illegible] —гэжэ нүхэр Сталин һург[illegible] Парти ба правительствын иланг[illegible] ехэ анхарал оролдолгоор бэлэд[illegible] дэһэн ба хүмүүжүүлэгдэһэн [illegible] гэжэлтэй шэнэ кадрнууд оро[illegible] индустриализацилгын ба х[illegible] ажахые коллективизацилгын ж[illegible] нүүдтэ өөһэдынгөө зорилгонуу[illegible] алдар солотойгоор гүйсэдхэ[illegible] байна. Арадай дундаһаа ург[illegible] гараһан ба арадтай таһарша[illegible] холбоотой байһан советскэ ин[illegible] лигенци болбол эсэгэ ороноо [illegible] гаалгын агууехэ дайнай үедэ [illegible] саниие илаха хэрэгтэ өөрынгөө [illegible] зоригто ажалаар туһалһан [illegible] на. Тэдэнэр болбол ажалш[illegible] жаргалтай байдалай түлөө, ма[illegible] Эхэ ороной сэсэглэхын түлөө [illegible] тын тэмсэлдэ хүндэтэ һуури [illegible] саашадаашье эзэлжэ ябаха. [illegible] ветскэ интеллигенцын зэргэ[illegible] мүнөө ургажа байна, теэд, жэл[illegible] хэ бүри улам ургаха. Манай [illegible] үйлэдбэри ба хүдөө ажахы бол[illegible] манай советскэ гүрэниие улам [illegible] шань хүгжүүлхэ ба бэхижү[illegible] агууехэ программаар хараала[illegible] һан гайхамшагта зорилгонуу[illegible] шиидхэжэ шадаха хэдэн олон [illegible] нэ мэргэжэлтэнтэй болохо бай[illegible]

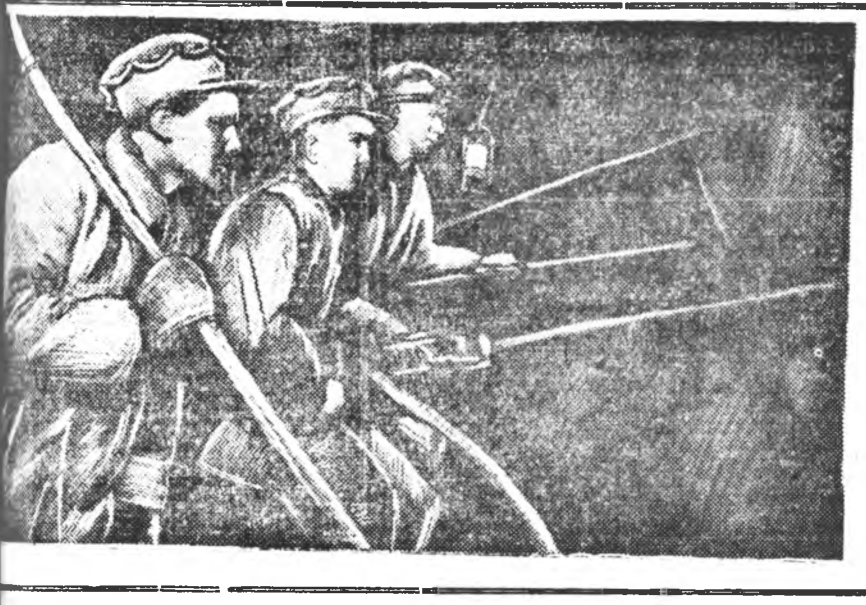

Высокогорско руднигта (Урал) рудае газар доогуур малтаха ябадал дэлгэржэ байна. Газар дорохи хүдэлмэринүүдтэ хэрэгтэй үндэр мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэхэ ябадалдань руднигта солото проходчик Сталинска шагналай лауреат Степан Исаакович Еременко ехэхэн туһа хүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа). С. И. Еременко өөрынгөө һурагшад Федор Личманов ба Николай Крестьянинов гэгшэдтэй шахта соо хүдэлмэрилжэ байна.

Ж. Берландын
фото (ТАСС-эй фотохронико).

Манай завод дүрбэдэхи сталинска табанжэл соо

★

Р. ВЕЛЛЕР, Улан-Удын паровозо-бүтээлгын заводой директор.

◆★◆

…Удын паровозо-бүтээлгын …коллектив болбол дайнай …сталинска табанжэл соо …этэ магистральна парово…жэл ерэхэ бүри оло-олоор …гаргаха харюусалгатай ба …зорилготой байна.

…ороноо хамгаалгын дайнай …шэнга жэлнүүдэй нэгэн …1943 ондо манай правитель…бол дайнай һүүлдэ ту…ай транспортда хэзээ хэ…лээ олоор хэрэглэгдэхэ …уудые бүтээхэ тушаа зо…удые хаража үзөөд, манай …паровозо-бүтээлгын хү…база болгохын зорилгоор …льна хэрэгсэлнүүдые ба …эмсэгүүдые гаргажа үгэ…на.

…жэлнүүд соо нилээд олон …паровозууд һандаргагдаһан …м. Тэрээнһээ гадна, ста…табанжэлнүүд соо байгуу…паровозо-бүтээлгын то…базанууд болохо Вороши…ай „Октябрьска революци" …арьковай паровозо-бүтээл…водууд саг зуура дайсанда …эжэ, тэдэнээр һандаргаг…айна. Эдэ бүгэдэ хадаа …н ээлжээндэ дайнда нэр…ай Зүүн зүгэй заводуудта …бүтээлгые нилээд үргэд…эрижэ байгаа.

…завод болбол бии болоһон …хойшо бүтээһэн парово…21 паровоз үлүүе 1946 он …эн гаргаха ба дүрбэдэхи …лэй һүүлшын жэл болохо …ю 1946 онойхиһоо гурба …ахин олон паровозуудые …аргадаг болохо юм.

…завод дээрэ паровозуу…олоор гаргалгые үргэд…адал хадаа түрүү техни…аглажа, ажалые үргэн …еханизировалгын, шудхал…мповконуудые машинаар …бололгын ба станогууд, …ейн хэрэгсэлнүүдэй, зэм…й бүтээсые дээшэлүүлгын …һуури дээрэ ябуулагда…раалагдана.

…ние туйлахын тулада за…нструментальна цех хоёр …үргэдхэгдэхэ ба зохёон …гын цех байгуулагдаха …тамп ба металл хэбүүлые … нилээд ехэдхэгдэхэ

…ан 1946 оной хугасаа соо …бүтээлгын мүнөө үеын …методүүдые ашаглаха ба …бүтээлгые механизацилжа, …раар бүтэдэг ажалые 50 … хүртэрэнь доошолуулха …болоно.

…лэдбэрние горьтойгоор үр…ай хамта, советскэ прави…тельство болбол хүдэлмэришэдэй культурна ажаһуудалые һайжаруулха ябадалда нилээд ехэхэн мүнгэн зөөри табиһан байна.

1946 он соо хоёр хоёр байратай 50 гэр, сталион баригдаха ба 4 километр харгы табигдаха болон заводой амаралтын гэр баригдажа эхилхэ байна.

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдэй ба арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай сталинска хууляар зоригжуулагдаһан манай заводой коллектив болбол дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын жэлые үйлэдбэриин хэдэ хэдэн амжалтануудаар угтаба.

Паровоз заһаха цех (цехын начальнигынь Филиппов), котельнэ цех (начальнигынь Студенников), паровоз шэрдэлгын цех (начальнигынь Асеев), зэд шудхалгын цех (начальнигынь Рудяшкин), тендерно-колесно цех (начальнигынь Бурлов) ба бусад цехүүд апрель һарынгаа түсэбые дүүргэһэн ба үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Армиһаа бусажа ерэһээр һара болоһон ба мүнөө үедэ фрезернэ станок дээрэ хүдэлмэрилжэ, паровозой тон харюусалгата частьнуудые бүтээжэ байдаг фрезеровщик нүхэр Праночкин (паровозой механическа цех) үдэр бүридэ 4-5 нормо дүүргэдэг байна.

Паровозо-бүтээлгын цехын залуушуулай бригада (бригадирынь Савелий Степанович Молодых) заводойнгоо дамжуулгын Улаан тугые март һарада абаһан ба һара бүриингөө даалгабарипе 250-300 процент дүүргэнэ. Нүхэр С. Молодых болбол түрүү мэргэжэлтэ гэһэн нэрэ солоео 20 һара соо алданагүй.

Завод дээрэ 10 жэл соо хүдэлмэрилжэ, юрын хүдэлмэришэнһөө булад хайлуулагша болоһон хуушанай хүдэлмэришэн нүхэр Клим Казаиров гэгшэ найман һара соо „Заводой эрхим булад хайлуулагша гэһэн нэрэ солые алдангүй байна. Дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшын жэлэй социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон нүхэр Казаиров болбол үдэртөө 3 нормо дүүргэжэ, ехэ орондоо үндэр дээдэ шанартай булад үгэнэ.

Заводой эрхим түмэршэ дархан Михаил Иванович Баранков болбол „заводой эрхим дархан" гэһэн нэрэ солоео 20 һара соо алдангүй, үдэр бүри хоер нормо үгэжэ байдаг. Энэ болбол шэнэ паровозуудые бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ тон бэрхэ деталиие хэжэ шадаха болобо.

Заводой алдарта технолог Михаил Васильевич Степанов шэнэ паровоздо хэрэглэгдэхэ машинын детальнуудые үйлэдбэрилхэ ябадалые хүнгэдхэһэн хэдэ хэдэн ашагта дурадхалнуудые оруулһан байна. Нүхэр Степанов болбол конструктор Маркизовтай хамта станогой бүтээсые дүрбэ дахин дээшэлүүлхэ ябадалые хангаха уурал халаалгын элементын фланецуудые болбосоруулгада хэрэглэгдэхэ гурбан шпиндельнүүдэй шагтануудые зохёон бүтээжэ байна. Нүхэр Степанов болбол шэнэ технологиие жэшээтэ һайнаар ашаглаһанай түлөө часаар шагнагдаһан ба шэнэ бии болгогдожо байгаа зохеон таарууулгын цехын начальнигаар томилогдон дэбжүүлэгдэһэн байна.

Арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай хуулида харюу болгон хэдэн мянган стахановецууд стахановскэ вахтада жагсажа, шэнэ паровозые бүтээн гаргалгые шудалалгада ажалай үндэр бүтээсые харуулжа байна.

Манай завод болбол транспортна машинно-бүтээлгын Министерствын заводуудай хоорондохи социалистическэ мүрысөөнцэ хабаадалсажа, январь һарада Бүхэсоюзна гурбадахи зэргын шагнал абаһан байха юм.

Завод хадаа февраль ба март һарануудта паровоз бүтээн гаргаха түсэбөө дүүргэжэ, Бүхэсоюзна хоердохи зэргын шагнал абаһан байна. Гэшэбье 3 ба 4-дэхи кварталнуудта паровоз бүтээхэ түсэбэй нилээд ехэ болохо ба заводуудай дунда ээлһэн түрүү һууриия алдахагүйн тулада бүхы коллективэйнгээ хүсые элсүүлхэ, бүхы, конструкторнууд ба технологуудай анхаралые һайтар хандуулха болон үйлэдбэрние зүбөөр эмхидхэхэ шухала байна.

Мүнөө үедэ түмэр дархалгын цех (начальнигынь Пустоветов) булад шудхалгын цех (начальнигынь Евтеев) мэтын томо томо цехүүд болбол үйлэдбэриингээ түсэбые дүүргэлтын талаар ехэхэн гээгдэлтэй.

СССР-эй Верховно Соведэй Сессиин шиидхэбэринүүдээр ба агууехэ сталинска хууляар болон түүхэтэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ хабаадаха ябадалаар зоригжуулагдаһан манай заводой коллектив саашадаа шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлаха байна.

„Хүйтэн" сэдьхэлтэн

…тарилга Яруунын аймагта …аа ябажа байна.

…ороһото культура тарижа …ба ородн тарилгые хахадлажа …лотовой ба Ленинэй нэрэмжэтэ …аймаг соогоо тарилгаар т…над. Эдэнэр „Улаан Яруунэ" …арксын нэрэмжэтэ колхозууд …арилгаяа һаяын үдэрнүүдтэ …р байна.

…эрэһээ иимэ болооб гэхэдэ …уудтахи партиина эхин орга…н бүхы хүсэеэ тарилгада та…ацоонно-о…уламжын хүдэл…ээ һуурида үргэһэн байха …ондо үндэр ургаса хуряалгые …Эхэ ороноо хүсэжүүлхэ ба …ажа байдалай хэмжээе дээ…байһамнай лабтай гэжэ мэ…агууехэ Сталинай майн нэ…зарлалтаар зоригжон ажалай …ээ харуулхаяа хүсэжэ ябатэ болоно.

…хэдэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз дээрэ хүдэлмэрилжэ байгаа нүхэр Иван Петрович Грехов гэгшын хүтэлбэридэг тракторна бригада ажал хүдэлмэри дээрээ шалгаржа, бэшэ бригаданууда эрхим ажалай жэшээ харуулна. ЧТЗ тракторай трактористнууд Николай Ольхинов, Дабасамбу Цыванов хоер үдэрэйнгөө даалгабариие хахалалгаар 100—140 процент хүртэр һайн шанартайгаар дүүргэдэг юм. Тэдэнэр тракторайнгаа харууһалгые һайнаар табижа, миин байлгые багадхаад байһан дээрэһээ декадна түсэбөө хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

Мүн Үльдиргын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ч енүүд тарилга дээрэ ажалай үнэр бүтээсэ харуулнад. Сеялщик Жамбал Шадапов, плугшад Даши Донтоков, Балжинимаева ба бусад үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Тиигэбэшье юрэнхыдөө Яруунын аймаг хабарай тарилгаар гээгдэжэ ябана гээшэ. Энэ гээгдэнги байдалые ушаруулдаг плангаяа Исингын сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ, „17 партконференци", „Коминтерн" колхозууд ба мүн хүршэ колхозуудайнгаа тарилгаяа дүүргэхэ боложо байхадь, тарилга һия захалжа байһан „Улаан Туяа", Сталинай нэрэмжэтэ (Сосново Озерскэ сельсовет) колхозуудые тон ехээр хожомдоно гэжэ тэмдэглэхээр болоно.

Эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөөшье хүртэр хүйтэн сэдьхэлээ орхеодүй байха юм. Эндэхи партиина эхин организацинууд колхознигуудай ажалые гуримшуулжа, колхознигуудаа эмхитэйгээр элсүүлэн, тарилгые агротехническэ болзор соо дүүргэхэ хүдэлмэридэ хүсэд анхаралаа мүнөө хүртэр табяагүй.

Саашадаа иимэ ябадал тэсэшэгүй. Аймагые хойшонь татажа байһан хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө хүдэлмэридэ эрид эрьесэ гаргахын түлөө оролдолго ба анхаралаа табижа, ойрын саг соо хабарай тарилгые шууд хурдадхаха ёһотой.

ЦЫВАНДОРЖО ДУГАРОВ.

Ленинэй орденто театрай коллектив хүдөө гарахань

…Монголой Ленинэй орден…ой хүгжэмтэ драмын театр…рнөөр бүридэһэн драматиколлектив нүхэр Аюшинай … доро Хэжэнгын, Хориин …та һаяар гарахань.

…оллектив болбол Н. Островскиин «Гроза», Бурят-Монголой …ранзохёолшо нүхэр Хоца …евай «Гайшын ташуур», …ай искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша нүхэр Намжал Балданогой «Байгалай загаһашад» гэжэ зүжэгүүдые тус аймагуудай ажалшан арадта харуулха байна.

Энэ зүжэгүүд театрай ахалагша режиссер нүхэр Канин, БМАССР-эй арадай артист нүхэр Халматов ба режиссерой ассистент нүхэр Аюшинай хүтэлбэри доро табигдаһан байха юм.

Зүжэгүүдэй хүтэлбэрилхы рольнуудта РСФСР-эй габьяата артистнууд нүхэд Генинов, Ильин, БМАССР-эй арадай артист Халматов, БМАССР-эй габьяата артист нүхэр Ринчино ба бусад наадаха.

Тус коллектив сценын гоёолто ба шэмэлгые бараниинь абаашаха аргагүй дээрэһээ, эдэ зүжэгүүдые артистнуудайнгаа хүсөөр һайнаар харуулха хүсэлэнтэй.

ЖАМСО ТУМУНОВ

Комбат)*

Пруссида ехэ хадашьегүй, ехэ ой тайгашьегүй, үргэлжэ нэлэрхэй талашьегүй—хуу хоёрой хоорондо. Хада үгы аабии гэхэдэ бии хэбэртэй, нарииихан гүбөөнүүд дайралдаха юм; ой тайга үгы аабии гэхэдэ бии хэбэртэй, эндэ тэндэ бүлэг бүлэг модод харагдаха юм.

Пруссида сэлмэг хонгор үдэр ехэ үсөөн үзэгдэдэг, хододоол бүүдэгэр бүрхэг харалган һаараг—саһаншье орохо хэбэртэй, бороошье һабинаха хэбэртэй байдаг.

Энэ үглөөгүүр хүлеэгдээгүй гоё үдэр болохоор байба. Тэнгэриин хаяа хүб хүхэ, наранай элшэ ехэ тунгалаг, бурзан сагаан сэн бүн болоһон бүлэг бүлэг таримал мододой һалаа һабартань наадажа, тэнгэри сыдэжэ, урданайхида орходоо үндэр дээрэ болоһондол харагдана.

Бидэ нарииихан хүбөөгэй ара оройдо байһанаа артиллериин буудаһанай һүүлээр жэрыжэ урагшаа дабхибабди. Шабар шабха зарсанхай хүл доогуур арзайлдажа, болдог дошо дээгүүр ябаһандал байба Абар табар модон сооһоо немецүүдэй пулемет буудажа һаланагүй. Солдадууд хэбтэнэ, бүдэрнэ.

—Бү хэбтэгты? Ябууд дундаа буудаха!—Корчагин иигэжэ захирна.

Бүтүү һахалынь сайжа сэнтэшэн хэй, сагаан суба дээгүүрээ зүүһэн автомадтань саһанай уйгаат тогтонхой,орбогор ута нидхэнь һэрмыжэ сэнтэй—Корчагин саб сагаан болошоод, бухын тонгойншье гүй, гартаа ямаршье зэбсэг барин гүй, нэгэ гартаа бээлэйтэй, нэгэ гартаа бээлэйгүй, алаглажа эреэлжэ байһан газараар хүндэ омогоор алхалан урагшаал жудхэнэ. Һомоной шууяхын түргэдөөд ерэхэдэ баруун гарайнгаа тохоногоор нюдөө далдална. Тэрэнэй хойноһоо катушкатай утаһа үргэлһэн боршогор жаахан бэетэй аад, морхогор үндэр хамартай телефонист Андрей, хэдэн офицернүүд хожомдохоһоо айһандал гүйлдэн ябана.

Корчагинай урда тээ нэгэшье солдат харагданагүй — Корчагин солдадуудай хойноһоо ябаха дурагүй һэн. Тэдээнтэй хамта гү, али урда тээнь ябадаг бэлэй...

Бидэ бага хоролтотойгоор нилээдгүй холо ябашабабди. Танкнууд урда хойномнай орожо, нэгэ түргэдэжэ, нэгэ аалидажа ябаһанаа харагдахаа болишобо. Шатаһан «Тигртэ» хүрэжэ ерэбэбди. Хажуудань хараалшатараа дүрэһэн хоёр танкистнар хэбтэнэ...

Харгын хажуудахи хободол соо орожо, рацияа тодхобобди. Һөөлдэнги хоолойтой радист нэрэгүй мэгдэжэ:

—«Тууяаб», «тууяаб», «тууяаб!» —гэжэ өөрынгөө позывное дабтана. Корчагин полкын командиртай хэдэн үгэ хэлсээд олон эбхэлээ карта гаргажа, тэрэнээ хараншьегүй:

—Дайсанай бэхижэлгэдэ тулажа ерэбэбди. Харанхы болохын урда энээниие ээлхэ ёһотойбди. Энэ бэхижэлгэ карта дээрэ «Алирһан» гэжэ тэмдэглэйтэй байха. Энэ дороо артиллери буудажа орохо ёһотой,—гээд үнөөхи картаа оройдооше харангүй гуталайнгаа түрии уруу хэжэрхёод, офицернүүдээ хаража:

—Лавнеевнай үгылтай...?—гээд малгайгаа абана.

Комбадые тойрожо байһан катюшануудай батарейн командир залуу аад, номгон дорюун лейтенант, полковой батарейн командир нарин гоё бэетэй, хаб хара нюдэтэй, ута хормойтой боро шинельтэй капитан, ротын командир барагар хара Орех болоод бусад малгайгаа абажа, Лавнеевые шаналһандаа сэхэ болошоод зогсонод.

Ординарец Андрей бидэнэй дунда байһанаа гэнтэ үгы боложо, тэрэ дороо эрьежэ ерэхэдээ самсаалтай сагаан амһартатай архи асаржа, өөрөө түрүүлэн уужа үзөөд.

—Аюулгүй ха даа,—гээд, комбадта аягалжа, тэрэ стаканаараа бүхы офицернүүдтэ аягалба. Офицернүүд түргэн шамдуун таража, тэрэ дары шэнэ хүсөөр добтолго эхилбэ...

Бидэ өөһэдһөө бэшэ юушье харанагүйбди—газар дайда хара утаан, сагаан манан хоёроор бүрхөөгдэшэнэ. Тугаарай элихэн дуулдажа байһан буугай һүрэхэ абяан, машина танкын таршаганалдаха, автомат пулемедуудай тэршэгэнэлдэхэ орой болохо бүри зайлан холодожо, мүнөө аяар холо үерэй уһанай урдажа байһандал шааян соностоно. Энэ холо соностоһон абяануудай аали болохо бүри манай разведчигүүдэй һар һар гүйлдэхэ, тэс-няс хүйтэн газар дээгүүр унахань, эсэһэндээ аахилалдахань эли болоно.

Урдаа байһан жаахан һууриниие ябууд дундаа ээлээд, зосоогууранъ аладлан үнгэржэ ябахадаа комбатнай:

—«Алирһан» гэжэ һууриниие ээлхэ даабаритайбди. Эндэһээ холо бэшэ байха ёһотой. Баруун зүүн флангнуудаймнай хаанашье үлэһэниинь мэдэгдэнэгүй. Би урагшаал дабхиха гэжэ шиидхэбэри абабаб. Намтай ябаха гүт?—гэжэ солдадуудһаа һураба.

—Ябаха!—гэһэн богонихон аад, дорюун омог харюу соностоно.

—Ябахабди! Тэрээхэн «Алирһые» амталхал байхабди,—гэжэ бидэнэй хажууда борсойтороо гүйжэ ябаһан автоматчик ехэ шэнгэхэн хоолойгоор харюусаад, бүдэрһэн юумэдэл унашаба. Комбадай фонаряа халта носоожо харахадань, автоматчигай сабиргайдань хоёр гурбан дуһал шуһан улайжа шэгшын багтахаар бэшэ заахан нүхэн онгойжо байба.

Комбат хүзүүндээ ябаһан автоматаа аһажа:

—Хэбтэхэ!—гэжэ командалба.

Улаан сагаан галнууд толгой дээгүүрнай зуралзажа, удаа дараагүй буу няжаганажа, буугаа адхаһан шэгтэй хүнүүдэй няд байса унахань хойно урдамнай дуулдана. Артиллеристнүүд моридойнгоо гүйдэл дундань пушкануудаа мулталжа, амыень дайсан тээшэ шэглүүлнэ. Пулемедой хоёрдохи номернууд нэгэ зулаар хоёр гурбан коробкын хабхагые нээнэ... Шууяан гарана...

—Аалидагты!—гэһэн захиралта айдаһатайгааршье, зандаргатайгааршье, гүндүүгээршье соностоно.

Хүнүүд үшөөл хөөрсэгэнэлдэһэн, шаршаганалдаһан зандаал байна. Немецүүд энээниие мэдэһэндэл улам улам шангалжа буудана. «Ванюшын» снарядуүд тэнгэриин үбсүүн өөдэ улаан шулуу шэдэжэ байһандал улагашалдажа, хори гушан шонын зэргэ дарьяһандал аягүй мүухайгаар улилдажа, хажуугаарнай нирд-нирд тэһэржэ, шатанхайн үнэрые гутуулна. Али болохо аргаар саһа уруу шургажа байхадамнай тушаа урдаһаамнай удаа дараагүй ракетэнүүд һолиртол зуралзан дээшээ дэгдэжэ, шанха дээрэмнай ерээд, үлгөөтэй байһан электрическэ лампадал һэнжэлдэн гэрэлтүүлнэ.

Халта үндыжэ, баруун гар тээшээ харахадам, бүлэг модод архайлдажа, зүүн гар тээшээ харахадам һалхин тээрмэ арбайжа байба. Энэ зуура «хаана һалхин тээрмэ байха бэлэй» гэжэ һанаандам орожо, тэрэ дороо «Алирһые» үнгэрөөд ябахадамнай зүүн гар тээмнай үлэхэ ёһотой һэмнай, тэндэ пулемет байха һэн» гэжэ һанахын тэндэ һалхин тээрмын тэндэһээ ута утаар пулемет тэршэгэнэбэ.

—Һалхин тээрмые харана гүт? —гэжэ саһа уруу шургашоод хэбтэһэн комбадта хэлэбэб.

—Хараад гайхажа байнаб.« Алирһые» ээлээд, алад гараад ябана ёһотойбди,—гээд комбат ахалагша адьютантадаа гуталайнгаа түриидэхи картые һарбайна.

Аймшагтай аюултай үе байба. Немецүүд бидэниие эндэ бэһэлжэ болохо байгаа. Ехэ хорогдолтойгоор үсөө үсөөнөөрөө һубарижа, гэдэргээ боложо, «Алирһанай» баруун захаарнь зурыжа байһан яашагүй нарин аад, үбдэгсөө траншей ээлжэ, ротонуудтаа телефон ябуулжа, командна пункт түхеэржэ, үглөө үглөөнэй тулалдаае хүлеэхэ гэлсэбэбди.

Комбат хоёр гараараа толгойнгоо үһые зулгаажа:

—«Алирһан» гээшэ ехэ һуурин байха гэжэ һанаалби. Ямар хартайгаар мэхэлэгдэбэбиб. Би гэмтэйб. би гэмтэйб,—гэжэ бархирха тооной хэлэнэ.

Старшина хоёр кухнитаяа бүхэли һүни төөрижэ ябаһанаа үүр сайхын урдахана бидэниие оложо, үдхэршэтэрөө бусалһан кашаар хооллуулжа, сухаари, гахайн өөхэ, элһэн сахар хубааба.

Тэнгэриин зүүн хаяаһаа эхилээд, удаа дараагүй одо мүшэд залирна. Наранай гарахаар үе болоошье һаань, наран харагданагүй. Үдхэн сагаан манан бороложо, тэрэлжын эшэ, газарай хободол, траншейн бруствер дээгүүр хүрбэлдэн нойрсоно.

Бидэнһээ холо бэшэ танкын түршэгэнэхэ соностоно. Энэ абяан баруун урдаһаамнай эхилээд, баруун хойномнай гараба, тэндэһээ баһа урагшалжа, бүдэхир байһанаа эли тодо болоно. Хара эреэн будагтай хоёр танкнууд разведчигүүдтэмнай халта харагдаад, артиллериин буудажа үрдеэгүйдэ далда орошобо.

Уданшьегүй тулалдаан эхилбэ. 45 минутын турша соо дайсанай артиллери бидэниие буудаба. Хажуудахи гэрнай дүрэжэ, хара хүбөөтэй улаан дүлэн сонхын нүхөөр хэлэтэн арьялжа, гэрэй оройн кирпиисэ хушалта хадые уруу мухариһан бутархай жэжэг шулуун мэтээр түерэн унана. Байлдагшад хүдэлнэгүй.

Урда урданайхида орходоо хүхюутэй болоһон янзатай—хэзээ минии ээлжээн бологшо ааб, али бурхан хараха ха гү, Лидкамнай үршөөхэ байха,—гэжэ тоомоо таһаржа байгаад комбадай солдадуудаар хөөрэлдэн тамхилжа байхадань, урдаһаамнай стволнуудаа газар уруу шэглүүлжэрхиһэн ногоон шара будагтай танкнууд бултайба.

—Арбан найма,—гэлдэжэ аалин аад, тодо һонороор байлдагшад тоолобо.

Комбат орёолтотой тамхинайнгаа дууһатарынь татаад, үлэгдэлыень саһанда няажа унтараан хаяад, нэгэшье түдэгэсэһэн мэгдэһэн янзагүй траншей өөдэ абиран гараба.

Немецкэ танкнууд гүйдэл дундаа стволнуудаа дээшэнь болгоно... Газар доһолгоһон хүндэ абяан бүглүү дүлиигөөр зэдэлжэ, нюдэнһөө гал сахилхадал гэжэ, түрүүлэн ябаһан немецкэ танк утаагаар бүрхөөгдэбэ. Үшөө хэды хэды нэрьелтэнүүд болоно.

Танкнууд хара утаан соогуур умбан ябажа, хахир муухайгаар хүршэгэнэлдэн, манай траншейдэ хүрэжэ ерээд, тэрэниие элюурдэн дарахые һэдэбэ. Һая фронтдо ерэһэн зарим нэгэн байлдагшад иимэ аюулые түрүүшынхеэ үзэһэндөө яахашье мүрөө оложо ядан траншейһээ һүрэлдэн гаража, дүгэхэн байһан бороложо худар мэгдэн гүйлдэбэ. Комбадай «зогсогты» гэһэн үгэ дуулдабагүй. Хоёр снаряд удаа дараагүй хажуудамнай тэһэржэ, комбат агаарта һэжэгдэн бүдэрэн унажа, тэрэ дороо һүрэжэ бодоод, байлдагшад тээшээ гүйбэ.

Эгээл мүнөө комбадай «зогсогты!» гэһэн захиралта ямаршье снарядай тэһэрһэнһээ һүртэй һонороор дуулдажа; бороложо худар гүйлдэн ябаһан байлдагшад гэдэргээ эрьен, түмэр арьяатануудтай нюурдалдан тулалдаба. Хүб хүхэ һудаһанда баригдашаһан хүдэр бата гарнууд танкые эсэргүүсэхэ гранатануудайнгаа сүүмкын шагтануудые таһа татажа, гранатануудаа гарган, эшыень бүхөөр адхана...

—Гранатаа! Зоригтойгоор! — гэһэн эли тодо, һүртэй дорюун команда соностожо, үдхэн бүтүү утаан дундуур батальон урагшаа шуумайба...

Энэ тулалдаанай һүүлдэ дайсанай танкнуудай олонхинь зуруулаа холторһон шэрын торхо мэтэ болошоод, хүн амитанда аюултайшье, хэрэгтэйшье бэшэ болошоод, эреэ марьян мүрнүүдтэ баригдашаһан дайнай саһата талмай дээрэ таража хэбтээ һэн. Батальон эрид бата урагшаа шармайна.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

*) Үргэлжэлэл. Эхиниинь «Б.-М. Үнэнэй» майн 26-най номерто.

Залуушуулай хүсөөр сад заһагдана

Тарбагатайн аймагай Ехэ-Куналей гэжэ тосхоной комсомолецууд ба һурагшад клубайнгаа дэргэдэхи садые һэльбэн заһабарилжа байна.

Энэ тосхоной дэргэдэхи һургуулиин һурагшад 100 уляаһа ба мойһоной, үхэр нюдэнэй олон эшэнүүдые тариба. Комсомолецууд ба залуушууд хадаа тойруулжа 250 метр уртатай хашаа барижа дүүргэхэ болоо. Мүнөө садайнь талмай дээрэ хөөрэлдөөнэй ба элдэб наадануудые үнгэргэхэ нэгэ хэды зохидхон байрануд баригдажа захалаа.

Иигэжэ Ехэ-Куналейн ажалшад зунай үедэ сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ газартай болобо.

Хүүгэдэй зунай амаралтые эмхитэйгээр үнгэргэхэ

Большевистскэ парти ба Советскэ правительство саг үргэлжэ, мүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай халуу шанга бэрхэшээлтэй жэлнүүдтэшье манай хүүгэд тухай халуун анхаралаа табидаг байгаа.

Мүнөө манай ороной амгалан тайбан байгуулалтын үедэ ороод байхада хүүгэдэй эрхим һайн условидо байжа ургахын, бэеэ хатуужуулжа, тамир шадалаа дээшэлүүлжэ, шэнэ хүсэ орожо, ерэхэ һуралсалай жэлые угтахын тула али болохо хэмжээ-ябуулганууд абтажа байна гээшэ.

Мүнөө зун республикын пионерскэ лагерьнууд ба элүүржүүлгын талмайнууд дээрэ 18 мянга үлүүтэй хүүгэд амарха ёһотой. Энэ хадаа үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ хоёр дахин үлүү болоно. Эдэ хүүгэдһээ 6274 хүниинь пионерскэ лагерьнуудта, тэдэнэй тоодо 413 хүүгэд санатори шэнгеэр түхеэрэгдэһэн лагерьнуудта амарха юм. 1900 хүүгэд элүүржүүлхэ талмайнуудта, 3 мянгаһаа үлүүтэй хүүгэд колхозуудай гаргашаар түхеэрэгдэһэн хүдөө нютагай лагерьнуудта амарха ёһотой. Хэдэн олон зуугаад хүүгэд профсоюзуудай шатаар эмхидхэгдэһэн, эмэй үбһэ суглуулха лагерьнуудта ба экскурсионно-туристка базанууд гэхэ мэтэдэ амарха болоно.

Пионерскэ лагерь ба элүүржүүлгын талмайнуудта нэн түрүүн фронтовигууд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидууд ба эсэгэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ үгэһэн советскэ сэрэгшүүдэй хүүгэд эльгээгдэхэ. Тэдэнэй тооһоо зайлашагүй тэдхэмжэ хэрэглэхэ ёһотой хүүгэдтэ профсоюзна ба комсомольско организацинуудһаа түлөөһэгүй путевкэ үгтэхэ юм.

Зунай элүүржүүлгын кампанида эрхимээр бэлэдхэжэ, тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ хойшолуулашагүй шухала зорилго хадаа партийна, комсомольско, профсоюзна организацинуудай урда табигдана.

Лагерь нээхэ газарые саг дээрэнь хараалан оложо, гэр байрынь заһабарилха ба түхеэрэхэһээ, кадрнуудые шадамар зүбөөр хубаарилхаһаа ба хүүгэдэй эдеэ хоол зүбөөр эмхидхэхэһээ хүүгэдэй нормальнаар амарха ябадал нилээд ехээр дулдыдаха болоно. Арадай гэгээрэлэй органууд, профсоюзна организацинууд болбол предприяти ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта июниин 1 хүртэр лагерьнуудай гэр байрануудые гүйсэд бэлэдхэжэ, али бүхы хэрэгтэй зүйлнүүдээрынь гүйсэд хангаха ёһотой.

Хүдөө нютагуудта хүүгэдэй зунай амаралта эмхидхэлгэдэ ВЛКСМ-эй аймагай комитедүүд ехэхэн харюусалгатай гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлнүүдэй практикаар мүнөө жэлдэ аймагуудта нээгдэхэ ёһотой лагерьнууд нюгагай ба колхозуудай зөөринүүдээр эмхидхэгдэхэ болоно. Комсомолой аймагай комитедүүд арадай гэгээрэлэй таһагуудтай хамта лагерьнуудай гэр байрануудые заһабарилха ба түхеэрхэ, амарха хүүгэдэй тооее тододхохо ба колхозууд ба бусад худалдаа-наймаанай организацинуудай лагериин хүүгэдые эдеэ хоолой продуктаар хангаха ябадалые тодолон хараалха гэхэ зэргын лагерь эмхидхэлгын гол үндэһэн асуудалнуудые ажалшадай депутадуудай аймагай соведүүдээр дамжуулжа дари шиидхэхэ уялгатай. Колхозууд, нэн түрүүн колхозой түрүүлэгшэнэр колхозуудайнгаа хүүгэдэй зунай амаралтые зүбөөр эмхидхэхэ ябадалда хэнһээшье үлүү ехээр оролдохо ба һонирхохо ёһотой.

Манай хүүгэд эрхим һайнаар амарха эрхэтэй. Юуб гэхэдэ эдэнэр дайнай дүрбэн жэл соо хэдэн олон юумэеэ хаһагдаһан байха юм. Эдэнэй ажал хадаа һургуули гэр хоёроор хизаарлагдаа бэшэ, эдэнэр ехэшүүлтэй тон адли дайнай бүхы бэрхэшээлнүүдые өөһэдынгөө хүзүүн дээрэ даажа, эрэлхэг зоригтойгоор дабажа гаралсаһан, колхозой поли, заводой цех ба хаа-хаанагүй зоригтойгоор ажал хүдэлмэри хэһэн байна. Мүнөө бидэнэр манай хүүгэдтэ зунай үе соо эрхим һайнаар амаржа, бэе тамираа бэхижүүлэн элүүр энхээр ургажа, шэнэ һуралсалай жэлдэ хүсэ шадал түгэлдэрөөр ерэжэ, эрдэмэй шулуу мэрэн ороходонь бүхы зохистой услови байгуулха уялгатайбди.

Пионерскэ лагерьнуудта хүүгэдэй зунай амаралтые эмхидхэхэ хэрэгтэ республикын комсомольско организацинууд ехэхэн хүдэлмэри хэхэ болоно. Пионерскэ лагериин һургуулиин һургалга хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин үргэлжэл болохо тула, энээн дээрэһээ үндэһэлжэ эдэ лагерьнуудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой. Пионернүүдэй ажал хүдэлмэриин ба культурна дадалнуудые хүгжөөхэ, хүүгэдэй самодеятельностиие али бүхы талаарынь ургуулан хүгжөөхэ, зориг, сэдьхэл ба абари зангыень хатуужуулха, хамтаараа эмхитэйгээр хүдэлмэрилхэ ябадал да дадан дүршүүлхэ, хатуу жаяг заршамтай болгохо, өөрынгөө хэһэн үйлэдэ ба таарамжагүй буруу ушар гаргаһан даа харюусалгатай байһанаа мэдэрхэ хэрэгтэнь һайнаар туһалалсахаар лагериин доторой бүхы байдал табигдаһан байха ёһотой.

ВЛКСМ-эй ЦК болбол пионерскэ лагерьнуудта хүдэлмэрилхын тула эрхим кадрнуудые оложо табихань тон шухала байһанда комсомольско организацинуудай анхаралые тусгаар хандуулна. Пионерскэ отрядуудай вожатанууд хадаа бүхы пионерскэ ба хүүгэдые хүмүүжүүлгын хүдэлмэритэй һайн танил комсомолец-багшанар ба пионерскэ эрхим вожатанарай тооһоо томилогдохо ба тэдэнэр лагериин хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин түлөө бүхы эрилтын ёһоор харюусалгатай байха болоно.

Лагериин доторой байдалые һонирхолтой зохидоор табилга хадаа вожатанууд лагериин үдэрнүүдые һонирхолтойгоор үнгэргэжэ шадаха дүй дүршэлһөө, тэдэнэй хүүгэдэй зан абари ба эрилтые һайн мэдэхэ байһан дээрэһээ дулдыдаха болоно. Пионерскэ отряд хадаа лагериин хүдэлмэриин центр болохо ёһотой. Лагериин хүдэлмэри олон янзын һонирхолтой удхатай байха юм. Лагерь дотороо өөһэдыгөө хангаха ажал хүдэлмэри хэлгэ, элдэб зэрлиг сэсэг ногоо суглуулга, хүүгэдэй зүбөөр амарха ябадалтай тааруулан зохилдуулжа үнгэрэгдэхэ ёһотой. Пионер ба бусад һурагшад бүхэн походто гаража, гал түүдэбшэ аһаажа, тэдэнэй тойроп хээрэ газаа ба палатка соо хонохо, өөһэдөө эдеэ хоол шанажа эдихэ, отог балгаан бариха, разведкэ хэхэ гэхэ зэргын зүйлнүүдые үнгэргэхэ тухай һанажа ябадаг байна. Пионерскэ лагерьнууд хадаа хүүгэдэй энэ һанал бодолые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ уялгатай. Пионерскэ лагерьнуудта экскурси ба туристнуудай багахан походууд хэхэ ябадалые эмхидхэхэ шухала. Юуб гэхэдэ экскурси ба туристнуудай поход пионернүүдэй оюун ухаанай кругозорые үргэдхэхэ, тэдэнэй бэеэ бэхижүүлхэ хэрэгтэ нилээд туһалха арга-боломжо олгохо юм. Лагерьнуудай пионервожатанууд эмэй үбһэ суглуулхын тула эдир залуу натуралистнуудай ба туристнуудай кружогуудые пионерскэ отрядта эмхидхэхэ ёһотой.

Хүүгэдтэ физкультурын дадалнуудые олгохо ябадал лагериин ба талмайнуудай хүдэлмэриин зайлашагүй шухала хубинь болоно. Лагерьта хүүгэд уһанда һамаржа, харайжа, граната шэдэжэ һураха ёһотой. Ажал хүдэлмэри ба физкультурна дадалнуудые хэлгэ отрядай хүдэлмэриин шухала зүйлнүүд болохо байбашье, тэрэнэй хүдэлмэри энээгээр хизаарлагдахагүй. Элдэб һонирхолтой темэнүүдээр: Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай геройнууд тухай, арадай агууехэ полководецууд тухай, Ленинско-Сталинска комсомолой дайшалхы традицинууд тухай, немецкэ булимтарагшадта эсэргүүсэһэн тэмсэлдэ хабаадалсаһан хүүгэд тухай элидхэл, хөөрэлдөө ярилдаануудые үнгэргэхэ шухала. Лагерьна үдэр тон ута. Эндэ бишыхан пьесэ ба дуу сээжэлдэхэ, пляскада һураха, хүүгэдэй журналнуудые, „Пионерскэ Правда" уран һайханай ба научна дэлгэрэнгы литература уншаха саг олдохо байна. Пионерскэ лагериин эдэ бүхы элдэб янзын һонирхолтой хүдэлмэриие эмхидхэжэ, хүүгэдэй зунай амаралтые эрхим һайнаар үнгэргэхэ ябадал комсомольско организацинуудай шухалын шухала зорилго болоно.

Пионерскэ лагерьнууд ба талмайнуудые нээлгын бэлэдхэл ябуулхатай хамта комсомольско, профсоюзна организацинууд ба арадай гэгээрэлэй органууд городто үлэһэн хүүгэдтэй ябуулагдаха хүдэлмэридэ ехэхэнээр һаналаа табиха уялгатай. Спортын талмайнууд, стадионууд, пионерэй байшангууд, хүүгэдэй библиотекэнүүдые саг болзор соонь гуримтай болгохо, хүүгэдэй талмайнуудай тооее олошоруулха хэрэгтэй.

Арадай гэгээрэлэй таһагууд, һургуулиин комсомольско организацинууд, пионерскэ вожатанууд, классна хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта городто үлэхэ ба хүдөө ажалай хүдэлмэридэ хабаадуулагдаха хүүгэдые бүридхэхэ ёһотой. Зунай үедэ пионерскэ отрядууд, звенонууд ба дружинанууд һургуулиингаа дэргэдэ хүдэлмэреэ үргэлжэлхэ юм. Отряд хадаа саг зуура бэшэ, харин саг үргэлжэ хүдэлмэрилдэг юм гэжэ пионернүүд мэдэхэ ёһотой. Энэ хадаа пионернүүдтэ отрядтаяа нягтаар холбоотой байха, тэрээндээ инаг дуратайгаар хандаха ябадалые хүмүүжүүлхэ болоно. Зүгөөр отряд зааталһаа һургуулидаа бэшэ, харин сквер соо, ой модоной захада гү, али уһанай эрьедэ сугларжа хүдэлмэрилдэг байхадань зохино. Тиигэбэшье һургуули болбол бүхы хүдэлмэриин центр болохо ёһотой. Пионер вожатанууд зунай үедэ пионернүүдтэй ябуулха хүдэлмэридэ мүнөөнһөө анхаралаа табижа, хүдэлмэриингөө түсэб дүүрэн һайн удхатайгаар зохёохо уялгатай.

Хүдөө нютагуудай пионернүүд багшанар ба вожатануудай хүтэлбэреэр ажал хүдэлмэри ба амаралта хоёроо зохилдуулан үнгэргэжэ, колхозуудай зунай полевой хүдэлмэридэ туһалхын зорилгоор хамтаараа эмхитэйхэнээр колхозно полидо гарадаг, һургуулиин туһалбариин ажал дээрэ гаража хүдэлмэрилдэг байха ёһотой.

Хүүгэдэй талмайн хүдэлмэриие тон һонирхолтой ба һамааруулаcатайгаар табиха хэрэгтэй. Хүүгэдэй талмайһаа хашаржа ба һонео бууража газаагуур үйлсөөр гаража, һонирхолтой зүйл бэдэржэ, машинада шаггагалдаха гэхэ зэргын аяг ааша гаргахагүйн тула талмай дээрэ элдэб һонирхолтой наада ба хэшээл эмхидхэхэ шухала.

Басагад ба хүбүүдэй түс түс бүриин хүсэл эрмэлзэлгые хараадта абаха шухала. Юрэнхы хэшээлнүүдэй газаагуур басагад уран оёдолдо, хүбүүд түмэр ба модоор юумэ хэжэ һураха ёһотой.

Зунай амаралтын үедэ нэгэшье үхибүүн хараа уһагүй байха ёһогүй!

Зунай үедэ манай хүүгэдые бүгэдыень һайнаар амаруулжа, бэеынь элүүрые бэхижүүлжэ, шэнэ һуралсалай жэлые угтуулха ябадал бүхы олониитын арюун уялга болоно.

С. ТЫХЕЕВА,
ВЛКСМ-эй обкомой һургуулиин талаар секретарь

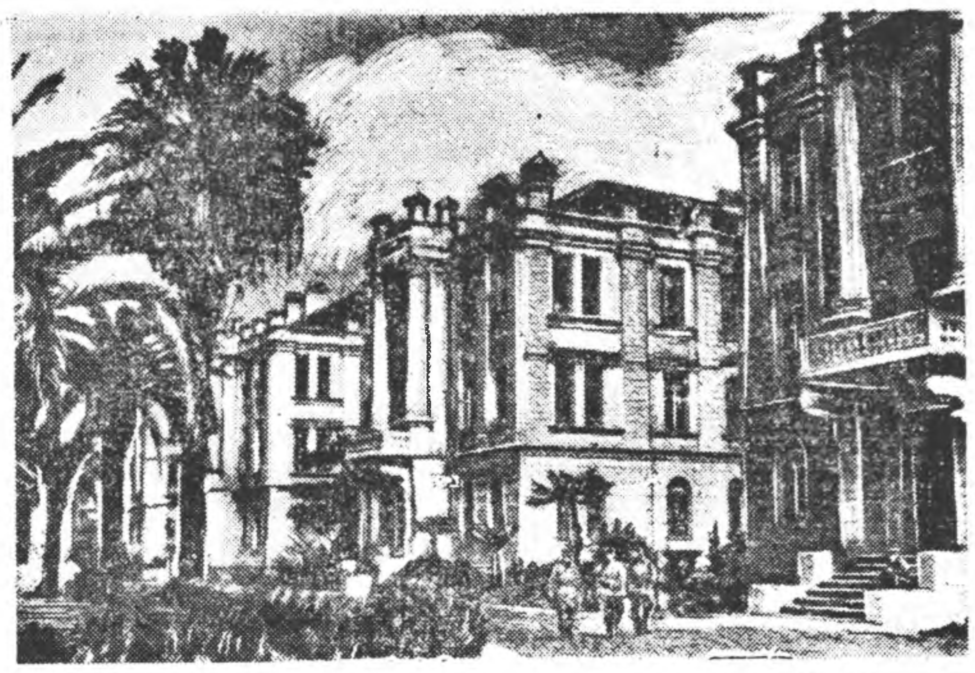

Абхазска АССР... жэлэй забһарлалай... уушхын ханяадаар... дые эмшэлхэ Гу... санатори дахяад нээг... нөө үедэ энэ с... 232 хүн эмнэгдэжэ... жа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гу... ка санаториин байш...

Х. Параскевопу...
(ТАСС-ай фото...)

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Майн 24-эй үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, майн 24. (ТАСС). Трибуналай майн 24-эй үдэшын заседаниин эхин дээрэ үмөөрэлтын түлөөлэгшэд Бальдер фон Ширах гэгшэһээ асуулта абтажа үргэлжэлүүлэгдэбэ.

Һүүлээрэнь американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Додд гэгшэ гэмнэгдэгшэһээ зэргэ асуулта абалгада оробо. Гэмнэгшэ иигэжэ асууба.

—Үмөөрэгшын талаһаа асуулта хэгдэжэ байхада залуушуулые сэрэгэй үзэлөөр хүмүүжүүлээгүйб гэжэ та хэлэһэн байнат?

—**Сүүдлүүлэгшэ:** тиимэ, энэ зүб.

Энэ харюуда харюулта болгожо, гэмнэгшэ болбол сүүдлүүлэгшын элирүүлһэн хэдэн документнүүдые энэ баталамжын худал байһые Трибуналда харуулна.

Немецкэ залуушуулые дайнда бэлэдхэлгэ болбол «сэнгэлиг һонии ажал-ябуулгануудай» янзатайгаар гитлеровскэ залуушуулай союзда ябуулагдадаг байһан ушарые гэмнэлтын түлөөлэгшэ жэл бүриин гитлеровскэ журналһаа, мүн тэрэшэлэн бусад хуулита документнүүд ба залуушуудта зорюулагдаһан номуудһаа баримталжа лабтайгаар харуулна. Гэмнэгшэ болбол гитлеровскэ залуушуудһаа бэлэдхэгдэжэ мэргэжэлтэй болоһон сэрэгэй кадрнуудай олон тоонуудые тоолобо.

1939 оной августда фельдмаршал Кейтель ба имперскэ залуушуулай хүтэлбэрилэгшэ Ширах гэгшэдэй хоорондо баталагдаһан хэлсээе сүүдлүүлэгшын худал хуурмаг позициие элирүүлхэ, үшөө нэгэн документ мүн гэжэ гэмнэгшэ Трибуналда харуулна. Энэ хэлэлсээгээр гитлеровскэ залуушуулай ба немецкэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй эдир залуушуудые сэрэгэй талаар хүмүүжүүлхэ ябадалда нягтаар хамтаран ажаллаха ябадалые хангаһан байна.

Гэмнэгшэ болбол Шираxһаа асуулта абалгын зарим хубиие Германиин шажан мүргэлэй залуушуулай организацинуудые хашаһан ба сүүдлүүлэгшын Венын гаулейтерээр байһан үедэ церковно хубиин зөөриие хуряажа абаһан ябадалда зорюулна.

Ширах болбол Гиммлертэ «кадрнуудые шалгадаг» хүнии... юм. Гиммлертэй хэһэн... ёһоор, гитлеровскэ за... организациин членүүд... толгой» гэһэн дивизидэ... концентрационно лагерьн... руулда ашаглагдадаг ба...

Гэмнэгдэгшэ Ширах бо... лэй үе болтор концлагер... даа «юрын үзэгдэл» ба... тэндэ еврейнүүд ба бусад... дые ниитээрэнь усадхаж... тухай мэдээгүй шэнгеэр... лые этигүүлхые оролдоно... шэ Додд болбол сүүдлүү... даа еврейнүүдые усадха... үнэн бодото байдалай эл... дые саг үргэлжэ абажа... ябадалыень Трибуналда... Ширах гэгшын худал... ябадалые баһа дахин эл...

Үдэшын заседани дээ... асуултын эсэсэй хубиие... шэ Чехословакиин алуур... дех гэгшэтэй Ширахэй ха... саатай байһан ябадалда...

Шираxһаа зэргэ асуул... ябадалые майн 27-до бол... лахи заседани хүртэр хой... даба.

Михайловичые сүүдлэхэ тухай американска нотонууд тушаа Симичын мэдүүлгэ

Белградта болоһон арадай скупщинын союзна вечын 25-дахи ээлжээтэ заседани дээрэ, майн 23-да, түрүүлэгшэ болбол депутат Макс гэгшэһээ ороһон иимэ нэгэн асуудалые соносхобо: США-гэй правительство болбол Белградтахи өөрынгөө түлөөлэгшөөр дамжуулан Михайловичые сүүдлэхээ байгаа сүүд тушаа хоёрдохи нотые Югославиин гадаадын хэрэгүүдэй Министртэ барюулба гэһэн американска зарим газетэнүүд ба агентстбонуудай мэдээсэл үнэн гү, хэрбээ үнэн юм һаань, гадаадын хэрэгүүдэй министерствын тус нотодо үгэһэн харюугай удхань ямар бэ.

Һүүлээрэнь депутат Штундерл үгэ хэлэбэ. Тэрэ болбол приговор гаргахадаа сүүдүүдэй бэеэ даанги байха ябадалые зааһан конституциин статьяае үндэһэлхэ өөрынгөө эрилтые баримта болгобо. Энэ ямар ушартайб гэхэдэ, манай арадай сүүдүүд бэеэ даажа өөрынгөө приговорнүүдые гаргаха ёһотой ба манай засаг болон захиргаанай органууд сүүдтэ ямаршье хашалта хэхэ эрхэгүй. Манай арад болбол ямаршье арадуудай сүүдүүдэй бэеэ даанги эрхые хэзээшье арсахагүй, харин лэ манай арадууд болбол өөһэдынгөө сүүдэй эрхэдэ, өөһэдынгөө засагуудай талаһаа элдэб нүлөөлгые буруушаадаг байна. Ушар иимэһээ манай арадай сүүдүүд болбол бусад оронуудай хабаадалсаха ябадалые тэсэхэгүйнь манай сүүдэй эрхын хэрэг болоно гэжэ Штундерл хэлэбэ.

Московско деклараци болбол орондоо гэмтэ ябадал үйлдэһэн сэрэгэй гэмтэдые сүүдлэхэ эрхые оронуудта олгоһон байна гэжэ саашадаа Штундерл онсолон тэмдэглэбэ.

Һүүлээрэнь үгэ хэлэһэн гадаадын хэрэгүүдэй министр Симич болбол депутат Штундерлда харюу үгэхэдөө, США-гэй хоёрдохи ного майн 7-до абтаһан байгаа гэбэ. Тэрээн соогоо американска правительство Михайловичын хэрэг тушаа судебнэ процесс хаана хэзээ болохо тухай ба тэрэшэлэн дуратай хүнүүдтэ сүүд дээрэ гэршээр үгэ хэлэхэ арга-боломжо олгохын тулада югославска правительствын абаһан хэмжээнүүдэй тухай информаци абахые хүсэһэн байгаа гэжэ депутат Штундерлын асуудалда харюусаһан байна. Тэрэнһээ гадна ямар гэршэнэр асуугдаха ёһотойб гэжэ гансахан лэ сэрэгэй сүүд шиидхэжэ шадаха ба Михайловичын гэмтэ ябадалые онсо ехэ байна гэһэн баталамжануудай хоорондоо тааралсахагүй байһанай тушаа нотодо баһа заагдана. Михайловичаар аршалагдаһан 200 американска лётчигууд США-гэй Гүрэнэй департаментда ерэжэ, тэдэнэрые гэршээр дуудуулхые эринэ гэжэ ното соо хэлэгдэнэ.

Американска правительствода үгтэһэн энээнэй урда тэ... харюу нотодо хэлэгдэһэ... ямаршье шэнэ зүйлнүүд... то соо хэлэгдээгүй дээр... энэ асуудалай талаар... бэшэлсэхэ ябадал болбол... дотоодын хэрэгтэ хама... ушартай болохо юм гэжэ... ликын правительство... һүүлэй нотодо харюу үг... һон байна гэжэ Симич м...

Гэмнэгдэгшэ болбол... үмөөрүүлхэ гэршые зааха... теэд гэршэнүүдһээ мэдүү... хын тулада ямарыень... ёһотойб гэжэ гансал лэ с... хэбэрилхэ эрхэтэй бай... өөрынгөө түрүүшын гансал... долые югославска прав... саашадаа баримталха гэж... зааба. Гэршэнь болохые... бүгэдэдэ арга-боломжо о... жэ американска һүүлэй... дэбжүүлэгдэһэн эрилтэ... зохихогүй ба дэлхэйн... сүүдтэ зүбшөөрэгдэхэгүй...

Михайловичын хани... шадые сүүдлэһэн түрүүш... цессүүд шэнги Мих... өөрынь хэрэг тушаа проц... дэмэл болохо ба бэшэгэ... ямаршье мэдүүлгэнүүд с... гэгдэхэ болоно гэжэ Си... гөө эсэстэ зааба.

Депутат Штундерл бо... нистрын харюунуудһаа х... үлэһэнөө мэдүүлбэ.

США-гэй сенат профсоюзуудта эсэргүүсэжэ шэглүүлэгдэһэн дурадхал абаба

НЬЮ-ЙОРК, майн 25. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентствын Вашингтонско корреспондентын мэдээсэхэнь хадаа, США-гэй сенат болбол профсоюзуудай социальна хангалтын фондын хэрбээ үйлэдбэриин эзэдэй ба профсоюзуудай хамтын хиналта доро байхагүй болсо һаань, профсоюзуудай социальна хангалтын фонднуудта үйлэдбэрилгын эзэдэй взнос үгэхэ ябадалые 48 голсуудаар хориһон байна. Эсэргүү 30 голосууд байба.

Венгриин штадһаа сенатор Бэрдсм гэгшын дурадхаһан, мүнөө үедэ сенадаар зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа хүдэлмэришэдтэ эсэргүү хуулиин проектдэ заһабари болгожо оруулагдаһан энэ хэмжээ болбол тиимэ фонд байгуулалга ябуулагдажа байгаа хэлсээнэй гол асуудалань гэжэ тоолоһон горяагуудай нэгэдэмэл профсоюзда эсэргүүсэжэ шэглүүлэгдэһэн болоно. Энэ хадаа тэрэшэлэн, өөһэдынгөө хиналтын доро үнинэй тиимэ фондтой байһан оёдолшодой профсоюз мэтын бусад профсоюзуудта эсэргүүсэжэ шэглүүлэгдэһэн байна.

Правительствын хиналта доро хангалтын фонднуудые байгуулха ябадалые зүбшөөрһэн... сенаторнууд Паппер ба... шэдэй дурадхалые сенат... соор зайлуулһан байна, эсэргүү 30 голос байгаа.

10 үдэрэй турша соо... хөөрэлдөөндэ Паппер бо... союзуудай интересые х... ба хүдэлмэришэдэй интер... хидол ушаруулха дурад... абаха ябадалые һаатуул... доһон бүлэг сенаторнууд... гойлһон байна.

Экзаменай түрүүшын үдэрнүүдтэ

Гүрэнэй экзамен барилгада эрхим һайнаар бэлэдхэл хэхэ ба тэрээниие һайнаар эмхидхэхэ ябадал арадай гэгээрэлэй органуудай, бүхы һургуулинууд ба багшанарай тон шухала зорилго гээшэ гэжэ һайнаар ойлгоһон ушарһаа Сэлэнгын аймагай арадай гэгээрэлэй таһагые даагша нүхэр Илья Афанасьевич Осодоев гэгшэ үни холын бэлэдхэлтэйгээр экзамениие угтаба.

Экзаменда бэлэдхэлгын талаар нүхэр И. А. Осодоев болбол ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа юм. Гэгээрэлэй Министерствээр зохёогдон баталагдаһан дүүргэлтын экзаменуудай биледнүүдые бүхы һургуулинуудта эльгээхэ, мүн экзамен үнгэргэхэ инструкци ба заабаринуудые тарааха, гадна экзамен барилгын үедэ һурагшанарай эдеэ хоолые һайжаруулхын зорилгоор хэмжээнүүдые саг болзортонь абажа шадаһан юм.

Эдэ бүхы амжалтатай ябадалай ашаар аймаг соохи хоёр дунда, табан хүсэдбэшэ дунда һургуулинуудта ба олон тоото эхин һургуулинуудта дүүргэлтын экзаменай түрүүшын үдэрнүүд бага бэшэ амжалтатайгаар үнгэргэгдэжэ байна.

Жэшээлхэдэ, Юрөөгэй хүсэдбэшэ дунда һургуулида (директорынь Е. М. Болдонов) 4-дэхи ба 7-дохи классуудта экзаменууд һайнаар үнгэргэгдэжэ байха юм. Тус һургуулиин 4-дэхи классай һурагшад Д. Болдонова, Хенгелов ба Тугаринов гэгшэд экзаменуудаа эрхим һайн сэгнэлтэтэйгээр үгэжэ байна. Энэ һургуулиин 7-дохи классай һурагшад Воронов, Надмитов, Доржиев, Жамьянов ба Гурожапов гэгшэд алгебряар (багшань Х. И. Хамаганова) бултаараа эрхим һайн сэгнэлтэ абаад, мүн баһа бэшэ предмэдүүдээ тэрэшэлэн үгэжэ байнад. Эдэ классуудта экзамсндa унагшад үгы.

Үдэнгын эхин һургуулиин (багшань Х. Б. Цыренжапова) 4-дэхи классай һурагшад Галина Цыбенова, Дулмажап Балданова, Александр Эрдынеев гэгшэд эрхим һайнаар экзаменаа үнгэргэжэ байха юм.

Мүн Сэлэнгын дунда һургуулиинхид муу бэшээр үнгэргэжэ байна. 7-дохи классай һурагша Ирина Сотникова гэгшэ бүхы предмедээрээ эрхим һайнаар экзаменэа үгэжэ байна.

Эдэ һургуулинуудта һурагшадай экзамен үгэхэ үдэр халуун хоол ба буфет һайнаар эмхидхэгдэнхэй байха юм.

Лубсан РИНЧИНО.

Амаралтын газар түхеэрэгдэхэнь

Паровозо-бүтээлгын завод 1946—47 онуудай туршада Сэлэнгын аймагай Шучье гэжэ нуурай дэргэдэ амаралтын байра барихаар түхеэрэжэ байна.

Эндэ жэл бүхэндэ заводой 2.400 хүдэлмэришэд, албахаагшад ба инженерно-техническэ хүдэлмэришэд амарха аргатай болохо юм. Тэрэшэлэн эндэ жэл бүхэндэ 750 гаран һурагшадай амараха пионерскэ лагерь эмхидхэгдэхэ байна.

Тус амаралтын газарта зунай ба үбэлэй павильон, кино-театр, хөөрэлдэхэ газарнууд, физкультурна талмайнууд, мүн 60 гектар талмай дээрэ тон гоё ургамалтай парк хэгдэхээр хараалагдана.

Харюусалгата р...
орлогшо Д. Д. ЛУБ...

РЕДАКЦИ БА ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС, г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23, АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни промышленности—7-86; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.)

Н—00617. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР